

Univerzita Karlova v Praze

Husitská teologická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Lucemburkové a Apeninský poloostrov

The Luxemburgs and the Apennine Peninsula

Vedoucí práce:

ThDr. Pavel Helan Th.D.

Autor:

Josef Urban

Praha 2011

Poděkování

Děkuji ThDr. Pavlu Helanovi, Th.D. za odborné vedení, vstřícnost, cenné připomínky a přátelskou atmosféru při vedení mé práce.

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s názvem „Lucemburkové a Apeninský poloostrov“ napsal samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze dne.....

.....

Josef Urban

Anotace

Diplomová práce Lucemburkové a Apeninský poloostrov se zabývá působením rodu Lucemburků v Itálii v první třetině 14. století, konkrétně v letech 1308-1313, 1330-1333 a roku 1337. Podává stručný přehled vzniku a vývoje Lucemburské dynastie do čtrnáctého století včetně neklidné politické situace v Evropě po smrti Albrechta I. Habsburského a volby Jindřicha IV, římským králem. Především se však zaměřuje na postup Jindřicha IV. za císařskou korunou a snahy Jana Lucemburského a Karla Lucemburského o založení lucemburské signorie na území Lombardie, Toskánska a Emilia Romagna. Pokouší se postihnout charakter jejich činnosti na poloostrově a vliv jejich politického působení na konstituci městských států a komun. Dále obsahuje exkurz do politické situace Apeninského poloostrova na počátku 14. století. Také se stručně věnuje vlivu Jindřicha Lucemburského na spisovatele Danta Alighieriho v kontextu jeho filosofického traktátu „*De Monarchia*“. V závěru se pokouším alespoň stručně porovnat charakter působení Jindřicha VII. Jana Lucemburského a Karla Lucemburského v jeho mládí, na Apeninském poloostrově. Cílem práce je postihnout italské události, které stály za posílením a rozkvětem Lucemburské dynastie.

Klíčová slova: císařství, Itálie, Jan Lucemburský, Jindřich VII., Karel IV., Lucemburkové, Řím

Annotation

Luxemburgs and the Apennine Peninsula analyses events and developments that led to the ascent and strengthening of the Luxemburg dynasty and the dynasty's political influences in Italy during the first third of the fourteenth century, specifically in the years 1308-1313, 1330-1333 and 1337. It presents a short overview of the beginnings of the Luxemburg dynasty during the turbulent political situation in Europe after the death of Albrecht I of

Habsburg and the election of Henry of Luxemburg as King of the Romans. The analysis focuses on the attempts of Henry of Luxemburg to achieve the title of Holy Roman Emperor, the endeavors of John of Luxemburg and Charles of Luxemburg to establish signoria in Lombardy, Tuscany and Emilia Romagna, and their influence on the constitutions of city republics and communes in Italy. Further, the work examines the influence of Henry of Luxemburg on the writer Dante Alighieri and his philosophical tract *De Monarchia*. Finally, it offers comparison of the life, work and influence of Henry of Luxemburg, John of Luxemburg and Charles of Luxemburg on the Apennine Peninsula.

Key words: empire, Italy, Luxemburgs, John of Luxemburg, Rome, Henry VII., Charles VI.

Obsah

<u>Úvod.....</u>	<u>8</u>
<u>1 Počátky rodu Lucemburků.....</u>	<u>10</u>
<u>1.1 Vzestup Lucemburků na evropské politické scéně.....</u>	<u>10</u>
<u>1.2 Lucemburská kandidatura na římskou královskou korunu. 14</u>	
<u>2 Jindřich VII. Lucemburský a Itálie.....</u>	<u>19</u>
<u>2.1 Jindřich VII Lucemburský a počátek římského tažení.....</u>	<u>19</u>
<u>2.1.1. Asti a vstup do Milána.....</u>	<u>24</u>
<u>2.1.2 Miláno a korunovace Lombardským králem.....</u>	<u>26</u>
<u>2.1.3 Lucemburská finanční politika v Itálii v letech 1310-1313.....</u>	<u>30</u>
<u>2.2 Počínající rebelie a pokračování v cestě za císařskou korunou</u>	<u>33</u>
<u>2.2.1 Milánská vzpoura.....</u>	<u>33</u>
<u>2.2.2 Bouřící se města a florentské záškodnictví.....</u>	<u>36</u>
<u>2.2.3 Crema, Cremona a Brescia.....</u>	<u>38</u>
<u>2.2.4 Odpor proti Lucemburkům v Toskánsku a Jindřichovi spojenci.....</u>	<u>42</u>
<u>2.3 Cesta na Řím a císařská korunovace.....</u>	<u>46</u>
<u>2.4 Toskánsko-lombardské dobrodružství a konec císaře Jindřicha VII.....</u>	<u>52</u>
<u>2.5 Jindřichovy činy v obraze díla Danta Alighieriho.....</u>	<u>54</u>
<u>3 Jan a Karel.....</u>	<u>57</u>
<u>3.1 Nové postavení Lucemburků v Evropské politice.....</u>	<u>57</u>

<u>3.1.1 Ludvík Bavorský a jeho římské tažení.....</u>	<u>58</u>
<u>3.2 Janovo tažení do Itálie.....</u>	<u>59</u>
<u>3.2.1 Přípravy na cestu.....</u>	<u>59</u>
<u>3.2.2 Počátky lucemburské signorie v Itálii.....</u>	<u>61</u>
<u>3.3 Povolání syna Karla a správa Itálie v letech 1331-1333.....</u>	<u>64</u>
<u>3.4 Karlův návrat do Itálie.....</u>	<u>69</u>
<u>4 Shrnutí působení Lucemburků v Itálii a závěr.....</u>	<u>72</u>
<u>Seznam použité literatury:.....</u>	<u>76</u>
<u>Summary.....</u>	<u>79</u>

Úvod

Itálie byla již od dob antického Říma politickým centrem západního světa, kultury a učenosti. I po pádu římského impéria hrála důležitou roli v dějinách. Byla centrem křesťanství s papežským dvorem pevně zakotveným ve městě Řím. Počátkem 14. století je však rozdrobena na malé městské státy, vedoucí spolu věčné spory. Navíc dochází k zásadnímu zvratu a papež se i se svým dvorem stěhuje do Avignonu. To byla událost, které ještě více rozvířila politickou situaci na Apeninském poloostrově. Život v Itálii byl již jako dědictví minulých let plný neklidu a neustálých bojových výpadů jednotlivých měst proti sobě. Většina boje se nesla ve znamení znesvářených stran, strany guelfské ospravedlňující své činy jejich konáním ve jménu papeže a církve a strany ghibelinů žádající si návrat císaře a světskou nadvládu nad Itálií i nad zbytkem světa.

Do této bojovné atmosféry se roku 1308 vydal mladý římský král Jindřich IV. Lucemburský, aby zklidnil rozbouřený a bojovně naladěný poloostrov. Práce „Lucemburkové a Apeninský poloostrov“ se snaží popsat náročnou cestu prvního císaře z rodu Lucemburků k císařské korunovaci do Říma, jeho vztahy s místními obyvateli a jejich pány, i jeho vztah k církvi a jejímu přednímu představiteli papeži Klimentovi V., v té době pobývajícím v avignonském exilu.

Další část se zaměřuje na návrat Lucemburků na Apeninský poloostrov, i když ne v roli dobyvatelů císařské koruny, nýbrž jako vyžádaných pánů měst, od kterých se čekalo zklidnění situace a nastolení míru mezi znesvářenými komunami. Popisuje jejich diplomatické umění a jeho využití při uklidňování znesvářených stran a balancování ve sporu mezi papežem Janem XXII. s Ludvíkem IV. Bavorským.

V neposlední řadě rozebírá bezvýsledné snažení Lucemburků o zklidnění situace v Itálii mírovými i vojenskými prostředky a nastolení pokoje a smíru mezi stranami guelfů a ghibelinů.

Pro některé části práce jsem použil primárně německé monografie, neboť některé části, jako vláda Jindřicha VII. jejíž většinu prožil v severní a střední Itálii není v českých pramenech komplexně zpracována. Celá práce je doplněna dobovými pohledy florentských kronikářů Dina Companiho a Giovanniho Villaniho a postřehů z vlastního životopisu Karla IV. „Vita Caroli“.

1 Počátky rodu Lucemburků

1.1 Vzestup Lucemburků na evropské politické scéně

Předky Lucemburků, Jindřicha IV. hraběte Lucemburského, později císaře Jindřicha VII., Jana krále Českého a císaře Karla IV., byla hrabata francouzského rodu Lucemburků a vévodové Limburští. Počátky Lucemburků lze vysledovat do druhé poloviny 10. století, kdy Siegfried¹ získal od opata kláštera sv. Maxima trevírský hrad Lucemburk a po vymření mužské linie v první polovině 12. století přechází panství v ženskou linii do majetku francouzských hrabat a to hrabat z Namuru. Až počátkem 13. století dochází ne bojovými výboji, nýbrž sňatkem, ke spojení zemí Lucemburského hrabství, Limburského vévodství² a Arlonského markrabství.³

Rodová moc i majetek vzkvétaly až do smrti Jindřicha IV. Limburského⁴. Smrtí Jindřicha došlo k rozdělení území. Lucemburské hrabství spolu s Durbuy a Leroche přešlo na Jindřicha III.⁵ a Waleramovi IV.⁶ připadlo vévodství Limburské. Waleram zemřel roku 1282 bez potomstva. O Limburské dědictví nastal boj, ze kterého nakonec vítězně vyšel brabantský vévoda Jan I.⁷ Neúspěch Jindřicha III. o získání dědictví Limburského vygradoval ve válečný konflikt mezi ním a Janem I. 5. června roku 1288 došlo nedaleko Kolína nad Rýnem k bitvě u Worringenu, v níž podlehl Jindřich III. i se svými dvěma bratry a Limbursko zůstalo v moci brabantských vévodů.⁸

Jindřich III. po sobě zanechal čtyři dcery a tři syny. Některé prameny uvádějí pouze tři dcery, což pravděpodobně způsobila skutečnost, že dvě z dcer Jindřicha III. se

---

1Siegfried hrabě Lucemburský (963-cca998)

2Historické území říše římské, ležící v severovýchodní části dnešní Belgie.

3Arlonské markrabství bylo historické území říše římské, ležící v jihovýchodní části dnešní Belgie.

Spěváček, J.: *Král diplomat*. Praha: Panorama, 1982, s. 18-19

4Jindřich IV. vévoda Limburský (1226-1247)

5Jindřich III. hrabě Lucemburský (1281-1288)

6Waleram IV. Limburský (1247-1280)

7Jan I. vévoda Brabantský, Limburský, a Lotrinský (1252/1253-1294)

8Spěváček, J.: *Král diplomat*. Praha: Panorama, 1982, s. 18-19.

jmenovaly shodně Markéta a měly podobný osud, obě skončily v klášteře.⁹ „První z Jindřichových dcer, Markéta, se stala pátou převorkou dominikánského kláštera ve Vallis s. Mariae, Marienthalu, poblíž městečka Mersch v Lucembursku.“¹⁰ Druhá dcera se jmenovala Felicitas. Do kláštera vstoupila po smrti svého manžela hraběte Jana z Löven¹¹. Třetí dcera Markéta se stala řeholnicí kláštera ve městě Lille. Čtvrtá dcera Philippa se provdala za Hennegavského hraběte Jana II.¹²¹³ Synové Jindřicha III. byli Jindřich IV.¹⁴, Waleran¹⁵ a nejmladší Balduin.¹⁶

Po smrti otce je Jindřich IV. poslán svou matkou, hraběnkou Beatrix¹⁷, která, když ovdověla a nebylo jiného dospělého Lucemburka, spravovala Lucemburské panství, na výchovu k francouzskému královskému dvoru. Zde se Jindřich dostává do prostředí kulturně a společensky vyspělé Francie. Získává zde výtečné vzdělání jak ve věcech společenských tak i ve vysoké politice západní Evropy.¹⁸ Francouzský král Filip IV. Sličný¹⁹ si Jindřicha velmi oblíbil nejenom pro jeho bystrý rozum a diplomatické vystupování, ale i pro jeho možné využití jakožto garanta politických cílů Francie na hranicích s německými zeměmi.²⁰ Filip IV. Sličný k sobě připoutal svého svěřence také sňatkem s neteří své manželky, Markétou Brabantskou²¹, dcerou donedávna s Lucemburky znepráteleného vévody a vítěze v bitvě u Worryngenu Jana I. Brabantského. Svatba proběhla na zámku Trevueren 23. května roku 1293. V literatuře i jeden autor tuto událost

---

⁹Spěváček, J.: *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346*. Praha: Svoboda, 1994, s. 57.

¹⁰Tamtéž.

¹¹Jan hrabě z Löwen (1294-1312)

¹²Jan II. hrabě Hegenavský (1279-1304)

¹³Spěváček, J.: *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346*. Praha: Svoboda, 1994, s. 57.

¹⁴Jindřich IV. Lucemburský (1275/1276-1313), římský císař Jindřich VII. (1308-1313)

¹⁵Waleran (Walram) Lucemburský (cca. 1280-1311)

¹⁶Balduin (Baldouin) Lucemburský (1285-1354), arcibiskup Trevířský (1308-1354)

Spěváček, J.: *Král diplomat*. Praha: Panorama, 1982, s. 19-20.

¹⁷Beatrix Brabantská z Avesnes a Beaumontu (†1320). Od roku 1260/1261 manželka Jindřicha III. Lucemburského.

¹⁸Spěváček, J.: *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346*. Praha: Svoboda, 1994, s. 59-60.

¹⁹Filip IV. Sličný z rodu Kapetovců (1268-1314) od roku 1285 francouzský král.

²⁰Spěváček, J.: *Král diplomat*. Praha: Panorama, 1982, s. 20.

²¹Markéta Brabantská (1276-1311), dcera brabantského vévody Jana I., manželka Jindřicha IV. Lucemburského, pozdějšího císaře Jindřicha VII., matka Jana Lucemburského.

datuje rozdílně.²² Jindřich byl však Markétiným bratrancem²³, a tudíž muselo být zažádáno o dispens blízkého příbuzenského stavu, který však papež Mikuláš IV.²⁴ ochotně udělil.²⁵

Tento sňatek sblížil rody Lucemburska, Limburska a Brabantska nejen mezi sebou, ale i s dvorem francouzským. Pro budoucnost Evropy podstatný politický sňatkový tah však nebyl jen prací Filipovou, nýbrž i činem jeho matky Marie Brabantské.²⁶ Na její popud také došlo v Jindřichův svatební den ke smíření Jindřicha IV. s rytířem, který zasadil smrtící ránu jeho otci Janovi I., s Wanthierem z Bisdomme.²⁷ Sňatek upevnil i pouto mezi Jindřichem a králem Francie. Filip Sličný mladého Lucemburka pasoval na rytíře a zavázal ho závazkem vůči francouzské koruně, k všestranné podpoře proti nepřítelům francouzského krále, v boji proti jeho nepřítelům, zvláště pak proti Anglii.²⁸ „Navíc se Jindřich zavázal, listem z 12. listopadu 1294, přispět králi vojensky v případě jeho napadení Anglií. Za to dostal 6000 liber tourských.“²⁹ Jak je vidět, již od počátků svého působení si nechal sliby řádně zaplatit. Po sňatku se Jindřich IV. i s chotí vrátil na Lucemburské panství. Do Paříže však stále často zajížděl. 10. srpna roku 1296 se na zámku v Lucemburku narodil budoucí český král. Tehdy mladý Jindřich prohrál svou první „bitvu“, když se mu nepodařilo prosadit pro prvorozeného syna v Lucemburské dynastii časté jméno Jindřich. Hraběnka Markéta prosadila jméno po svém otci, Jan^{30,31}

S Jindřichem IV. i jeho nejmladší bratr Balduin Lucemburský strávil mládí na francouzském dvoře. Balduin, který byl jako nejmladší z hrabat lucemburských předurčen k církevní službě, se již od nízkého věku účastnil spolu se starším bratrem Jindřichem IV.

22Spěváček J.: *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346*. Praha: Svoboda, 1994, s. 59. srov. Spěváček, J.: *Král diplomat*. Praha: Panorama, 1982, s. 20.

23Třetí příbuzenský okruh.

24Mikuláš IV. papež (1288-1292)

25Spěváček, J.: *Král diplomat*. Praha: Panorama, 1982, s. 20.

26Marie Brabantská (†1321), sestra brabantského vévody Jana I., manželka francouzského krále Filipa III.

Spěváček, J.: *Král diplomat*. Praha: Panorama, 1982, s. 20.

27Spěváček J.: *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346*. Praha: Svoboda, 1994, s. 60.

28Spěváček, J.: *Král diplomat*. Praha: Panorama, 1982, s. 21.

29Tamtéž.

30Jan Lucemburský (1296-1346), český král.

31Spěváček J.: *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346*. Praha: Svoboda, 1994, s. 62.

politických událostí světového významu, jakou byla kupříkladu slavnostní korunovace a intronizace papeže Klimenta V.³², který byl zvolen díky naléhavé intervenci francouzského krále, pořádané v Lyonu. Během této korunovace se blíže seznámil Balduin Lucemburský s papežem Klimentem V., což mělo pro následnou konstituci moci Lucemburků nemalý význam.³³ 11. března roku 1308 byl papežem Klimentem V. vysvěcen Balduin Lucemburský na biskupa a poslán jako arcibiskup do Trevíru.³⁴ Toto ustanovení arcibiskupem se vymykalo běžné praxi hned v několika bodech. O Balduinovo jmenování formálně zažádala trevírská dómská kapitula, ačkoliv nebyl jejím členem. Volba trevírské kapituly byla jednomyslná. Patrně v této žádosti sehrál podstatnou roli Petr z Aspeltu³⁵, který dříve zastával post probošta Trevírského, což ve spojení s jeho stávajícím úřadem arcibiskupa Mohučského jistě umožnilo nařídít onu žádost trevírské kapituly o dosazení Balduina do čela trevírské arcidiecéze.³⁶ Další zvláštností oproti zvyklostem bylo, že Balduin nesplňoval předepsaný věk, bylo mu teprve 22 let³⁷, a v době ustanovení arcibiskupem měl pouze jáhenské svěcení, kněžské scházelo. Tyto „drobné nedostatky“ byly však lehce odstraněny potřebným dispensem ochotně vydaným Klimentem V.³⁸, o jehož kontaktech a informovanosti o mladých Lucemburcích jsem se zmínil již výše. Jmenování Balduina arcibiskupem proběhlo bezpochyby také za významné přímluvy Filipa IV. Sličného.³⁹

Francouzský král si od podpory obou mladých Lucemburků mnoho sliboval a „odměnu“ za podporu a pomoc v nabytí moci a významu v evropské politice nenechal náhodě. Již roku 1294 nechal Jindřicha IV. zavázat se listinou z 12. listopadu vydanou v Pontoise ke spojenectví Jindřicha VI. s francouzským králem proti Anglii.⁴⁰ „Počátkem roku 1305 opakoval Jindřich IV. v Lyonu svůj slib pomoci francouzskému králi pod

---

32Kliment V., papež (1305-1314)

33Tamtéž. 64-65.

34Spěváček J.: *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346*. Praha: Svoboda, 1994, s. 65.

35Petr z Aspeltu (cca.1250-1320), arcibiskup v Mohuči (1306-1320)

36Spěváček, J.: *Král diplomat*. Praha: Panorama, 1982, s. 24.

37Schneider, F.: *Kaiser Heinrich VII. Dantes Kaiser. Stuttgart*: Kohlhammer, 1940, s. 18.

38Spěváček, J.: *Král diplomat*. Praha: Panorama, 1982, s. 24.

39Spěváček J.: *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346*. Praha: Svoboda, 1994, s. 64.

40Tamtéž.

pokutou dvacet tisíc liber turnosů⁴¹ Dalším písemným prohlášením, kterým si Filip Sličný pojistil podporu Lucemburků, bylo prohlášení Balduina, které potvrdil listinou z dubna 1308 vydanou v Paříži, že se stal trevírským arcibiskupem pomoci a přízní francouzského krále a slíbil být Francii vždy k prospěchu a nikdy ke škodě.⁴²

1.2 Lucemburská kandidatura na římskou královskou korunu

Roku 1308 zastávali Lucemburkové již velmi významná postavení. Nejmladší Balduin, arcibiskup Trevírský, byl jedním ze tří duchovních kurfiřtů, volitelů římského císaře.⁴³ Prostřední Walram obhospodařoval henegavské panství převzaté od matky⁴⁴ a nejstarší Jindřich byl hrabětem Lucemburským a oblíbencem francouzského krále Filipa Sličného.⁴⁵

1.května 1308 byl zavražděn Albrecht král římský, rakouský a vévoda štýrský⁴⁶. Zda bylo odstranění Albrechta výsledkem nespokojenosti říšských pánů, nebo zda měly intriky vedoucí k vraždě i zahraniční přesah, nelze s jistotou určit. Jisté však je, že to bezpochyby přišlo vhod francouzskému králi Filipovi IV. Sličnému. Předpokládal, že má zajištěnou loajalitu dvou duchovních kurfiřtů, Balduina, arcibiskupa trevírského a Petra z Aspeltu, mohučského arcibiskupa.⁴⁷ Jejich hlasy, v kombinaci s nedávným ovládnutím papežského dvora, kupříkladu „15. prosince jmenoval Kliment V. deset nových kardinálů, z toho devět Francouzů a jednoho Angličana“⁴⁸, a nemalým vlivem na papeže Klimenta V. mohly do čela říše římské dosadit Filipem navrhovaného kandidáta na říšský trůn Karla I. z Valois⁴⁹, otce budoucí manželky budoucího českého krále a římského císaře Karla IV.. Karel I. z

---

41 Tamtéž.

42 Spěváček, J.: *Král diplomat*. Praha: Panorama, 1982, s. 24-25.

43 Tamtéž.

44 Spěváček J.: *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346*. Praha: Svoboda, 1994, s. 57.

45 Spěváček, J.: *Král diplomat*. Praha: Panorama, 1982, s. 20.

46 Albrecht I. Habsburský (1248-1308), římský král (1298-1308).

47 Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 43.

48 Tamtéž. s. 43

49 Karel I. hrabě z Valois (1270-1325), bratr francouzského krále Filipa IV. Sličného.

Valois v čele římské říše by upevnil mocenskou pozici Francie a z rodu Kapetovců⁵⁰ učinil dynastii vládoucí takřka celé Evropě.⁵¹ To se však neshodovalo se smýšlením říšských pánů a už vůbec ne kurfiřtů duchovních, na jejichž volbě záleželo.⁵² „Pouze kolínský arcibiskup Jindřich z Virneburgu⁵³ se z počátku pokoušel podpořit francouzské plány, zatímco arcibiskup Balduin z Trieru společně s mohučským Petrem z Aspeltu podporovali volbu hraběte Jindřicha Lucemburského.“⁵⁴ „O Albrechtově násilné smrti se dověděl hrabě Jindřich IV. Lucemburský z dopisu arcibiskupa Petra z Aspeltu, když se vracel s bratrem Balduinem z Poitiers. V listině adresované Balduinovi dal Petr z Aspeltu výslovně na vědomí, že je jeho záměrem a pevnou vůlí dosáhnout volby hraběte Jindřicha IV. římským králem.“⁵⁵ Balduin přijal toto rozhodnutí s nadšením. Na rozdíl od Karla I. byl Jindřich IV. přijatelnější alternativou jak pro Klimenta V., který se bál přílišného vzrůstu moci francouzské a s tím spojeného omezení již tak omezené moci papežské⁵⁶, tak pro německé vévody, hrabata a markrabata, kteří se obávali přímého vlivu zahraničních zemí, obzvláště pak Francie, na vnitrostátní politiku říšskou.⁵⁷

Ačkoliv by Jindřichova kandidatura mohla být chápána jako zrada Francie a francouzského krále, kterému on i Balduin a v podstatě i Petr z Aspeltu vděčili za výchovu a postavení, Petr z Aspeltu pouze za postavení, arcibiskupství Mohučské, a několika výše již zmíněnými sliby se zavázali k jednání ve prospěch Francie, je nepravděpodobné, že to tomu tak bylo.⁵⁸ Úspěšnost Karlovy kandidatury byla krajně nepravděpodobná. Již 11. května 1308 se v jižním Brabantsku ve městě Nives setkali Jindřich IV. hrabě

50Kapetovci, první dynastie francouzských králů (do 1328)

51 Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 43.

52 Tamtéž.

53Jindřich II. z Virneburgu, arcibiskup v Kolíně nad Rýnem (1306-1332)

54 Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 43.

55 Spěvák J.: *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346*. Praha: Svoboda, 1994, s. 74.

56 Tamtéž. s. 80.

57 Tamtéž. s. 77.

58 Tamtéž. s. 85.

Lucemburský, Jan I. vévoda Brabantský, Vilém hrabě Hegenavský a Holandský⁵⁹, Jan, hrabě Flanderský a hrabě z Namuru⁶⁰, Gerhard hrabě z Julichu⁶¹ a Arnold hrabě z Looz⁶². Zde jednali o možných neblahých následcích růstu francouzské moci, a to hlavně zabránění možnosti uchvácení říšského trůnu rodem z Valois.⁶³ „Schůzka vycházela z jakého si pudu sebezáchovy. Poté, co se připojil Wido Flanderský⁶⁴, rozhodli, že bude-li někdo z přítomných zvolen německým králem, potvrdí léna ostatních“⁶⁵

Jak již bylo výše řečeno, nejen říšští páni, nýbrž ani papež nebyl nakloněn francouzské kandidatuře. Francie už tak měla nemalý vliv na církev a její záležitosti. O tom vypovídá kupříkladu tehdejší umístění papežského sídla. Papeži Klementu V. se však podařilo alespoň částečně vymanit z kontrolního a řídicího vlivu Francie přestěhováním se z Poitiers do Avignonu⁶⁶. Ani Avignon však nepovažoval Klement V. za nové stálé centrum církve a papežské moci, nýbrž stále věřil v návrat do Říma. Ještě z Poitiers obeslal kurfiřty listinou z 18. června, ve které je upozorňuje, aby zachovali názorovou jednotu s papežským stolcem. Nepříklání se ani nezavrhuje žádného z kandidátů. O žádném konkrétním kandidátovi se ani nezmiňuje.⁶⁷

F. Schneider tvrdí, že se papež musel nakonec přece jen podrobit nátlaku Filipa IV. Sličného a vyslovit se pro volbu Karla z Valois. Dále však uvádí⁶⁸: „Doporučení kurfiřtům k volbě francouzského prince vydal jen velmi obecně a navíc teprve až v září roku 1308, poté co byl informován o kandidatuře Jindřicha Lucemburského Jindřichem samým i jeho bratrem Balduinem. Proto mělo ono doporučení jen malý význam, pokud vůbec nějaký.“⁶⁹

59Vilém III. hrabě hegenavský a holandský a zeelandský (cca. 1286-1337), pán ve Frízsku (1304-1337)

60Jan, hrabě flanderský a hrabě z Namuru (1297-1331).

61Gerhard hrabě z Julichu (1297-1329).

62Arnold hrabě z Loozu a z Chiny (1280-1327).

63Tamtéž. s. 76.

64Wido hrabě flanderský (1279-1305), bratr Jana hraběte flanderského a namurského.

65Schneider, F.: *Kaiser Heinrich VII. Dantes Kaiser*. Stuttgart: Kohlhammer, 1940, s. 19.

66Avignonské zajetí (Avignonský exil) (1309-1378). Přenesení papežského dvora do Avignonu, mělo za následek ztrátu možnosti vlastního rozhodování papežů. Z papežství se stal nástroj francouzských králů, na jejichž území Avignon ležel. Franzen, A.: *Malé církevní dějiny*. Praha: zvon, 1995, s. 165-166.

67Schneider, F.: *Kaiser Heinrich VII. Dantes Kaiser*. Stuttgart: Kohlhammer, 1940, s. 22-23.

68Tamtéž.

69Schneider, F.: *Kaiser Heinrich VII. Dantes Kaiser*. Stuttgart: Kohlhammer, 1940, s. 22-23.

K výběru a volbě nového římského krále píše: Jindrich, hrabe Lucemburský, vládl čtyři roky, sedm měsíců a osmnáct dní. Byl to moudry, spravedlivý, vlídný, chrabry, rozhodný a ctnostný katolík; a přestože byl z prostého rodu, byl velkodušný, obávaný a hrozivý; a kdyby byl žil déle, byl by schopen těch největších "věcí". Tento muž byl zvolen císařem a hned po schválení papežem, byl korunován králem Německa ⁷⁰ Dino Compagni ve své kronice uvádí: „Francouzský král, který se stal velmi zpupným, protože jeho zakročení přivedlo smrt papeže Bonifáce⁷¹, měl za to, že všichni se bojí jeho moci, a nutil strachem kardinály, aby volili podle jeho vůle, ba dokonce se dožadoval, aby kosti papeže Bonifáce byly spáleny a Bonifác byl prohlášen za kacíře. Papeže zadržoval násilím ve Francii, utlačoval a ničil Židy, aby z nich vymačkal peníze, vinil templáře z kacířství, a pokořoval důstojnost svaté Církve. A tak pro mnoho a mnoho věcí, které se znovu a znovu lidem vynořovali na mysli, Církev se mu nepodrobila. A poněvadž neměla světského ramene, ani obhájce, pojali papež a kardinálové úmysl uvést na trůn opět císaře: člověka, který by byl spravedlivý, moudrý a mocný, oddaného syna svaté Církve a milovníka víry. Jali se také hledat, kdo by takové cti byl hoden. A našli jednoho, který dost často prodléval při dvoře papežském, byl člověk moudrý a z krve vznešené, spravedlivý a těšící se zvučnému jménu, velmi spolehlivý, udatný v boji a ze vznešeného rodu, muž velkého nadání a velké sebevlády, totiž Jindřicha, hraběte Lucemburského, z Porýní v Německu, čtyřicátiníka, prostřední postavy, člověka velmi výmluvného a vznešeného, byť poněkud šilhavého.“⁷²

Výše uvedené výpovědi nám mohou sloužit jako dobová svědectví o obavě, nejen Klementa V., z posílení již tak velkého vlivu Francie na evropskou politiku a především

---

⁷⁰Villani, G.: Villani's Chronicle. London: Archibald Constable & Co., 1906, s. 178.

⁷¹Bonifác VIII., papež (1294-1303)

⁷²Compagni, D.:*Florentské kroniky doby Dantovy*. Praha: Odeon, 1969, s.92.

mohou poukázat na obavy z úplného ovládnutí, tou dobou již značně francouzským vlivem omezené, papežské moci.

27. listopadu roku 1308 v dominikánském klášteře ve Frankfurtu byl zvolen Jindřich IV. Lucemburský římským králem Jindřichem VII.. Voliteli byli arcibiskup Mohučský, Petr z Aspeltu, arcibiskup z Trieru, Balduin Lucemburský, arcibiskup Kolínský, Jindřich z Virnenburgu, Rudolf falkrabě Rýnský a vévoda Bavorský, Rudolf vévoda Saský a Waldemar markrabě Brandenburgský.⁷³ K volbě nebyl přizván mnohými neuznávaný a ve své podstatě samozvaný český král Jindřich Korutanský.⁷⁴

Jak jsem již výše zmínil, kandidatura a následné úspěšné zvolení Jindřicha římským králem, nebylo v přímém rozporu s přáním francouzského krále Filipa IV. Sličného. Jeho bratr Karel neměl u říšských kurfiřtů sebemenší šance na zvolení a volbou Jindřicha byla splněna jediná podmínka, na které Filip IV. kategoricky trval. Tou podmínkou bylo, aby římským králem „nebyl zvolen někdo z Němců.“⁷⁵ Jindřich byl totiž jakožto hrabě Lucemburska a Laroche a markrabě Alonský leníkem jak krále německého, tak krále francouzského. Když Jindřich oznámil své zvolení Filipovi IV.⁷⁶ „ten mu předal svou gratulaci a vyjádřil přání aby panství pod jeho vládou vzkvétalo v míru.“⁷⁷

73Schneider, F.: *Kaiser Heinrich VII. Dantes Kaiser*. Stuttgart: Kohlhammer, 1940, s. 24.

74Spěváček J.: *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346*. Praha: Svoboda, 1994, s. 95.

75Spěváček J.: *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346*. Praha: Svoboda, 1994, s. 93.

76Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 44.

77Tamtéž.

2 Jindřich VII. Lucemburský a Itálie

2.1 Jindřich VII Lucemburský a počátek římského tažení

Zvolení Jindřicha římským králem a jeho následná korunovace s sebou nesly nesporné postavení v říši a nemalé finanční zatížení. Navíc situaci ztěžovalo, že lucemburské panství nebylo z největších a někteří říšští páni disponovali jak větším územím, nemovitým majetkem, vojenskou silou, tak zdatně větším množstvím majetku movitého než Jindřich VII.. Navíc výdaje, kterých bylo třeba vynaložit na získání některých voličských hlasů, nebyly malé.⁷⁸ K tomu přibývají náklady na vypravení vojska v čele s Jindřichovým synem Janem Lucemburským a jeho ženou Eliškou Přemyslovnou⁷⁹ za účelem znovunastolení vlády legitimního krále v Čechách. Toto finanční zatížení vedlo ke značné Jindřichově zadluženosti. Dalším Jindřichovým podnikem náročným finančně i na lidské zdroje byla snaha o pokoření vzpurného Eberharta Württemberský ve Švábsku.⁸⁰

Splácení finančních dluhů a plnění slibů, ke kterým se zavázal výměnou za hlasy a podporu při volbě, zajišťoval ze zdrojů říšských a formou privilegií. Kupříkladu obsáhlé privilegium udělené štrasburskému biskupovi Janovi, které Jindřich vydal již dva dny po své volbě římským králem, tedy 28. listopadu roku 1308. Spěváček píše: „Smysl a význam velkého privilegia nově zvoleného římského krále, vydaného ve prospěch štrasburského biskupa Jana, odhaluje listina braniborského markraběte a lužického markraběte Waldemara, vydaná ve Frankfurtu téhož dne, tj. 28. listopadu 1308. Vydavatel v ní výslovně uznává biskupovi zásluhy o římskou říši, projevené /mnohonásobnou službou/, vynaloženou /náročným úsilím a vydáními/, a dodatečně potvrdil a schválil postoupení

---

⁷⁸Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 46-47.

⁷⁹Eliška Přemyslovna (1292-1330), česká a polská královna, první manželka Jana Lucemburského (1310-1330).

⁸⁰Hrabě Eberhart Württemberský (1265-1325) Rebelant proti říši a původce bojového konfliktu s říší, který vznikl již za vlády Albrechta I. Habsburského a trval i za Jindřicha IV: Lucemburského.

Spěváček J.: *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346*. Praha: Svoboda, 1994, s.119-120.

všech vyjmenovaných nemovitostí, výsad a práv, jichž se štrasburskému biskupovi dostalo.⁸¹ Svědky vydání tohoto privilegia byli všichni zúčastnění kurfiřti, dále fundský opat Jindřich a hrabě Bertold z Henenberka, v podstatě celá „lucemburská aliance“, což dokládá váhu a důležitost, jakou toto Jindřichovo první královské rozhodnutí mělo.⁸²

Je jisté, že bez značné podpory štědrých mecenášů z řad říšských pánů i kléru by takřka nemajetný Lucemburk jen stěží dosáhl úspěchu v královské volbě.⁸³

Jindřich VII. zaměřil svou pozornost na Apeninský poloostrov. Byla to oblast bohatá, plná živého obchodu, ale také velmi politicky a mocensky neklidná.⁸⁴ Další výhodou tažení do Itálie byla možnost získání císařské koruny a s ní spojené mocenské základny v Itálii. Jindřich si byl vědom moci centralizované monarchie, jejíž realizace v oblasti rozdrobených samostatných států říše byla nesnadná, takřka až nemožná.⁸⁵

2. června 1309 vydal Jindřich VII. v Kostnici listinu, v níž stanovil delegaci do Avignonu, která měla jménem krále složit papeži přísahu ochrany a požádat o císařskou korunovaci. Jindřichovi delegáti byli přijati v Avignonu 26. června 1309. Jménem Jindřicha složili přísahu a jejich prosby bylo vyslyšeno. Ačkoliv byl papež Kliment V. pohoršen tím, že nebylo zažádáno o jeho souhlas s říšskou korunovací v Cáchách, fakt, že se Jindřich již od korunovace tituloval římským králem, shovívavě přehlížel a svolil k jeho císařské korunovaci. Datum korunovace bylo stanoveno pouze předběžně, a to na 2. února 1312. Toto datum bylo předběžné proto, že v listině o jednání s Jindřichovými delegáty bylo připojeno, že ke korunovaci dojde, bude-li k tomu vhodná doba. To bylo stvrzeno bulou vydanou papežem Klimentem V. 26. července 1309.⁸⁶

81Spěváček J.: *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346*. Praha: Svoboda, 1994, s. 96.

82Tamtéž.

83Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997, s. 46-47.

84Tamtéž, s. 47.

85Spěváček J.: *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346*. Praha: Svoboda, 1994, s. 106.

86Tamtéž, s. 100-102.

Pokud chtěl Jindřich dosáhnout na císařskou korunu, z důvodů politických i ekonomických nebylo jiné cesty, než se vypravit na římské tažení, první od zániku štaufské dynastie.⁸⁷

Již 24. června 1309 ve Špýru, tedy před oficiálním schválením císařské korunovace papežem, vyslal Jindřich do Itálie posly, aby zvěstovali jeho příchod jakožto příchod „mírotvůrce“, za kterého se během celého svého tažení považoval. Sám se tituloval jako „*rex pacificus*“. Termín začátku tažení byl stanoven koncem srpna roku 1309 na 1. října 1310. Schneider k tomu uvádí, že koncem srpna na sněm ve Špýru přijeli zástupci ghibelinů⁸⁸, kteří na Jindřicha naléhali, aby svou výpravu do Itálie uspišil a slibovali širokou podporu, jak peněžní, tak vojenskou.⁸⁹ Pauler však tvrdí: „V těch málo pramenech, ve kterých se o tomto dvorská rada zmiňuje o tom není žádné zmínky.“⁹⁰ Dále bylo naplánováno na 23. prosince 1309 zasedání vyslanců italských měst v Kolíně, které se však nakonec nekonalo.⁹¹

Reakce na plánovaný příchod římského krále, budoucího římského císaře, byly vesměs kladné. V Asti tvrdili, že důvodem sporu mezi rodem Savojským a Anjou, který v posledních letech trval, bylo uznání říšského krále za vládce území Piemontu. To i navzdory faktu, že Piemont podléhal králi neapolskému, v této době králi Robertovi. V Ivrei slíbili poslušnost římskému králi. V Novarese chtěli uzavřít mír s vyhnanci a zároveň ke stejnému jednání nabádali okolní města. V Pávii přikázali přijmout Jindřicha jako právoplatného vládce. Také Milán přislíbil vřelé přivítání krále a uznání jeho vlády. „Guido della Torre, pán města Milána, však připojil podmínku, že nárok říšského krále bude uznán,

---

⁸⁷Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 46-47.

⁸⁸Ghibelini byla stana v Itálii soupeřící s guelfy. Označení stran pochází již z 12. století. Název strany ghibelinů vznikl ze zkomolení názvu štaufského hradu Wailblingen, sídla císařské strany, kterou ghibelini podporovali. Název strany guelfů byl odvozen od jména německého rodu Welfů, kteří byli odpůrci Hohenstaufů a které guelfové podporovali./ Kolektiv autor: *Oxfordský slovník světových dějin*. Praha: nakl. AV, 2005, s. 198.

⁸⁹Schneider, F.: *Kaiser Heinrich VII. Dantes Kaiser*. Stuttgart: Kohlhammer, 1940, s. 54.

⁹⁰Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 51.

⁹¹Tamtéž. s. 50-51.

pokud ponechá vládu v rukou rodu della Torre a zachová právní řád města.⁹² Obdobné odpovědi máme i z Monzy a z Lodi. Pisa byla z plánovaného příchodu Jindřicha natolik nadšená, že římskému králi darovala stany pro něj a 10 000 mužů v ceně 4000 zlatých florentů. S Pisany s nadšením očekávali budoucího císaře i bílí guelfové⁹³ z Lucy. Radost z příjezdu krále a možného znovunastolení míru mezi znesvářenými stranami guelfů a ghibelinů, byla však leckdy předstíraná. Výše zmíněný Guido della Torre svolal mocné guelfy z celé Lombardie do města Lodi za účelem jejich sjednocení s cílem násilného zabránění vstupu Jindřicha VII. do Itálie. K tomu nakonec nedošlo z důvodu názorové nejednoty. Páni se jednotně usnesli pouze na poslání dopisu papeži, ve kterém žádali zaručení zachování práv měst a jejich pánů. K tomuto se Jindřich vyjádřil dvěma dopisy, ve kterých slíbil zachování komun v jejich stávajícím stavu. Někteří projevovali nelibost k obnovení císařské moci v Itálii neskrytě. Hlavním odpůrcem myšlenky jednotného impéria pod jediným vládcem byla Florencie, která na zprávy o Jindřichově příjezdu reagovala přípravami na zamezení či alespoň znesnadnění Jindřichova působení v Itálii.⁹⁴

Ačkoliv Jindřich zamýšlel vstoupit do Itálie jako její vládce s úmyslem nestranně urovnat veškeré spory, hlavně stranické rozpory guelfů a ghibelinů, a zajistit všem městům mír i do budoucna, nenechali italští pánové nic náhodě a snažili se vetřít do Jindřichovy přízně již od počátku příprav na cestu za římskou korunou. Guido della Torre, jakožto nejpřednější z guelfů v Lombardii, vypravil poselstvo k Jindřichovi, aby ho informoval o svém pohledu na situaci v Itálii. Ani protistrana nezhálela. I Matteo Visconti, jakož to nejmocnější z Lombardských ghibelinů a zarytý nepřítel Guida della Torre, poslal ke králi

---

92Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 52.

93V rize guelfských městech, jakým byla např. Florencie se guelfská strana rozdělila na bílou a černou. Mezi těmito frakcemi guelfů docházelo k častým a mnohdy i krvavým sporům./ Johnson, K.: *Lucca in the signoria of Paolo Guinigi 1400-1430*. doktorská práce, university of north Texas, 2002. s.36.

94Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 52-55.

posly za stejným účelem. Viscontiho poslem byl lektor Padovské university Francesco da Gabagnate.⁹⁵

29. září dorazil Jindřich do Bernu, kde strávil deset dní, poté se vydal přes Lausanne a Nyon do Ženevy, kterou opustil 13. října. K přechodu Alp se Jindřich VII. vypravil takřka na poslední chvíli. Kterou cestu zvolit pro přechod Alp bylo jednoduché rozhodnutí. Jindřich zvolil „západní průsmyk“. Oproti východní variantě měla západní cesta hned několik výhod. Zaprvé ležela blíže Lucemburska. Za druhé vedla cesta skrze území hraběte Amadea Savojského, Jindřichova švagra a jednoho z jeho nejbližších poradců. Oproti tomu východní cesta se táhla územími vévodů rakouských a územím korutanským. S Korutanci byl Jindřich v tuto dobu zneprátelen kvůli nárokům na českou korunu. Poklidný přechod Alp západní cestou si ve své podstatě zajistil nařízením z roku 1309 o říšských svobodách této oblasti, které postavil proti Habsburským nárokům na toto území. Po jedenáctidenním náročném přechodu Alp dorazilo 23. října vojsko do Sus. Po šestidenním pobytu v Susách pokračoval konvoj přes Avigliánu do Turína. Zde pobyl císař devět dní od 30. října do 6. listopadu. Zde jmenoval místodržícího města a upravil městské zákony. Již 6. listopadu dorazil do Chieri, kde jmenoval do úřadu vikáře florentského vyhnance Ungolina di Vico. 11. listopadu pokračoval do Asti.⁹⁶ Po nedlouhém pobytu v Asti bylo jasné, k čemu Jindřichova politika směřuje. I zde výrazně zasáhl římský král do vnitřní politické struktury správy města.⁹⁷

---

⁹⁵Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 53.

⁹⁶Villani k Jindřichovo příchodu do Asti uvádí: „...Přišel do Asti 10. září. Lid ho uvítal jako svého vládce. Lidé vyšli ven aby ho uvítali velikým rocesím a on urovnal všechny spory, které byly mezi obyvateli Asti.“/Villani, G.: *Villani's Chronicle*. London: Archibald Constable & Co., 1906, s. 179. Datace je dle všeho chybná, neboť 10. října byl Jindřich ještě v Ženevě

⁹⁷Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 56-57.

2.1.1. Asti a vstup do Milána

15. listopadu 1310 se na náměstí před dómem v Asti sešlo veškeré obyvatelstvo města. Sešlo se tu ve slavnostním shromáždění, aby složilo Jindřichovi VII, králi římskému a budoucímu císaři, přísahu, jíž se zavazovalo město Asti, i všichni jeho obyvatelé, celá komuna, k věrnosti a poslušnosti králi. Odpřísáhli, že nikdy nepodniknou, ani nebudou tolerovat nic, co by poškodilo krále, jeho práva, ani jeho majetek. Dále se zavázali, že zjistí-li něco o královském spiknutí a nebudou schopni mu zabránit, budou o něm přinejmenším neprodleně informovat s tím, že král informátorům zaručí, že bez jejich svolení neprozradí jejich totožnost.⁹⁸

Tři dny na to, tedy 18. listopadu, Jindřich plně převzal vládu nad městem. Toto Jindřichovo konání pramenilo ze snahy nastolit ve městě mír, zajistit jeho trvání a zavést nový řád. 23. listopadu provedl Jindřich reformu komuny. Odvolal všechny úředníky, včetně podesty⁹⁹ a capitana del popolo¹⁰⁰. Pravomoci podesty a capitana del popolo spojil a pověřil jimi vikáře. Na místo vikáře v Asti byl jmenován Niccoló dei Buonsignori, kterého patrně zmiňuje Dante ve své Božské Komedii ve zpěvu XXIX. v. 127.¹⁰¹ Nařízení vydaná městem za posledních osm let byla zrušena. Všechny dokumenty komuny byly předány Jindřichem vybraným osobám, které měly za úkol přehodnotit je a upravit, aby byly komuně k užítku. Také všechna spojení uzavřená v posledních osmi letech byla přehodnocena a zrušena. Propustil vězně a povolil návrat do města všem vyhnancům, vyjma těch, kteří byli obviněni z vraždy, loupeže či krádeže. Navrátilcům i propuštěným byla navracena veškerá práva i majetek, který jim byl po odsouzení zabaven. Tato majetková restituce však zvedla vlnu nevole ze strany tehdejších vlastníků. Pokud šlo o

---

⁹⁸Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 56-57.

⁹⁹ Podesta byl další z vysokých městských úřadů.

¹⁰⁰ Capitano del popolo byla vůdčí politická hodnost. Kapitán lidu

¹⁰¹Compagni, D.: *Florentské kroniky doby Dantovy*. Praha: Odeon, 1969, s. 97. srov. http://it.wikipedia.org/wiki/Niccol%C3%B2_dei_Salimbeni

aktuální úrodu, ta měla být rozdělena mezi restituenta a tehdejšího vlastníka. V mnoha případech nebylo možné původního vlastníka s jistotou určit, neboť potřebné listiny se ve většině případů nedochovaly. Větší problém této konstituční činnosti však představovaly reparace tehdejších majitelů nemovitostí. Ti za tyto nemovitosti zaplatili komuně, která nyní majetek znovu odebírala a vracela bez náhrady původním vlastníkům. I kdyby se komuna byla rozhodla vyplatit tehdejší vlastníky, nedisponovala dostatečným kapitálem na pokrytí reparací.¹⁰²

Ačkoliv se Jindřich snažil být nestranný a zakázal příslušnost k jednotlivým stranám ve snaze o sjednocení Itálie pod jediným vládcem, jedním slovem, jednou myšlenkou, jediným římským císařem, výše uvedené počínání bylo příznivým spíše pro příslušníky strany ghibelinů, neboť právě přívrženci ghibelinů tvořili většinu vyhnaných nejen z Asti, ale i z ostatních Lombardských měst.¹⁰³

Amadeus Savojský¹⁰⁴ 24. listopadu 1310 Jindřicha označil za římského krále a císaře s právem uplatňovat svou moc nad Itálií „Romanorum rex semper augustus in partibus Italie constitutus in actu eundi Romam pro imperii suspicienda corona tamquam verus Romanorum rex et imperii habens administrationem legitimam in sede sue maiestatis residens.“, což plně vyjadřovalo nejen jeho názor, nýbrž i názor Jindřichův a dle tohoto „mota“ pokračoval Jindřich ve své mírotvorné politice.¹⁰⁵

102Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 57-58.

103Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 57.

104Amadeu V. savojský hrabě (1249-1323)

105„Romanorum rex semper augustus in partibus Italie constitutus in actu eundi Romam pro imperii suspicienda corona tamquam verus Romanorum rex et imperii habens administrationem legitimam in sede sue maiestatis residens.“/Schneider, F.: *Kaiser Heinrich VII. Dantes Kaiser*. Stuttgart: Kohlhammer, 1940, s. 75.

Sebe dosadil Jindřich do čela Consiglia del popolo¹⁰⁶. Do čerstvě uprázdněných úředních míst dosadil 196 radních, kteří měli přispívat ke správě města a to od 1. ledna po dobu jednoho roku.¹⁰⁷

Z této konstituční činnosti, které se v posledních dvou navštívených městech věnoval, se daly snadno předpokládat mnohé potíže, které budoucího císaře potkaly během jeho tažení po Itálii. 11. prosince vyjel říšský král z Asti a to skrze města Casala, Vercelli, Novara a Magenta.¹⁰⁸

2.1.2 Miláno a korunovace Lombardským králem

„Když císař dospěl na křižovatku dvou cest, z nichž jedna vedla do Milána a druhá do Pávie, zvedl jakýsi vznešený rytíř, který se jmenoval Matteo Visconti z Milána, ruku a řekl: Pane, tato ruka ti může dát i vzít Milán. Pojd' do Milána, kde jsou tví přátelé, protože ti jej nikdo nemůže vzít; odebereš-li se do Pavie, ztratíš Milán.“¹⁰⁹ Jindřich opravdu zvolil cestu do Milána. Milán byl městem guelfským. Tou dobou vládl v Miláně Guido della Torre, kapitán komuny, který se k moci dostal na úkor rodiny Visconti a svého strýce, arcibiskupa Castrone della Torre. Římskému králi nebyl nakloněn, neboť reforma města by znamenala značné omezení jeho vlivu. Poté, co Jindřich reformoval Asti, nebylo možné se spoléhat na jeho původní slib, vydaný roku 1309 a potvrzený papežem Klementem V., že nebude zasahovat do správy měst. Dalším důvodem proč se Guido obával Jindřichova příchodu do Milána, byl nemalý počet Guidových nepřátel v Jindřichově doprovodu například Guidův bratranec Cassone della Torre, či již výše zmíněný Matteo Visconti, vyhnaný z Milána Guidem della Torre, který Jindřichovi slíbil 60 000 fl. jakožto uznání a podporu jeho mírotvorné činnosti v Lombardii, které mu vyplatí po návratu do rodného města. Patrně na naléhání Mattea se Jindřich vypravil do Milána a ne do Pavie, kde

---

106Rada lidu. Politický orgán města.

107Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 57.

108Schneider, F.: *Kaiser Heinrich VII. Dantes Kaiser*. Stuttgart: Kohlhammer, 1940, s. 57-58.

109Compagni, D.: *Florentské kroniky doby Dantovy*. Praha: Odeon, 1969, s.96.

Jindřicha očekávali a jak na něj naléhali jiní páni Signori Filipone di Lagosco z Pavie, Antonio di Fissiraga z Lodi a Simone di Collobiano z Vercelli.¹¹⁰

Do Milána vyslal Jindřich předvoj, vedený maršálem Guidem Flanderským, který měl za úkol obsadit Palazzo del Broletto, budovu, která symbolizovala vládu nad městem. A nařídil Guidovi della Torre rozpustit své vojáky, jichž bylo 1000. Pan della Torre toto odmítl a nařídil pobořit některé mosty v milánském kraji, aby znesnadnil římskému králi příchod. K Milánu Jindřich dorazil 23. prosince. Již míli od města ho s jásotem vítaly zástupy obyvatel. Jako poslední přišel pán města, Guido della Torre. I když nařídil držet vojáky v pohotovosti, vida, že lid je s římským králem, odhodil svou zástavu, poklekl před císařem a políbil mu nohu na znamení úcty a plné oddanosti. Pauler o této události tvrdí, že odhození zástavy je nepodložené, vzhledem k tomu, že Guido della Torre chtěl být Jindřichovi spíše politickým partnerem, než jeho poddaným.¹¹¹ Schneider uvádí, že zástavu pána della Torre vyrvali a na zem odhodili němečtí rytíři.¹¹²

Ačkoliv se Guido della Torre navenek ukázal pokorným, stále se snažil Jindřichovu moc omezit a zpochybnit. Kupříkladu mu nepřenechal Palazzo del Broletto, a tak Jindřich musel trávit část pobytu v neméně honosném arcibiskupském paláci. Tím Guido della Torre dával najevo, že pánem Milána je stále on. Až 28. ledna 1311 se sešli obyvatelé Milána na náměstí před františkánským kostelem, při v té době běžné ceremonii, v jejímž průběhu slíbili králi věrnost, jakožto vládci signorie. Na konci této ceremonie předal Guido della Torre Jindřichovi Palazzo del Broletto. Jindřich se do paláce přestěhoval, královna však zůstala v paláci biskupském.¹¹³

110Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 63-66.

111Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 64.

112Schneider, F.: *Kaiser Heinrich VII. Dantes Kaiser*. Stuttgart: Kohlhammer, 1940, s. 85.

113Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 64-65.

6. ledna 1311, v bazilice sv. Ambrože, byl Jindřich VII. král římský korunován železnou korunou podle tradice, která sahala až do roku 844, kdy byl železnou korunou korunován Ludvík II. syn Lothara I.. Korunovace Jindřicha VII. korunou Lombardie byla první od roku 1186, kdy byl korunován Jindřich VI.. Korunovace železnou korunou byla prováděna i v Monze. Milán je však původním místem korunovací. Jindřich to věděl, což mohl být další z důvodů, proč se vydal přímo do Milána.¹¹⁴ Korunovaci předcházela ostuda města Monza. Železná koruna, která byla uchováována v Monze, nebyla k nalezení. Pro Jindřichovu korunovaci musela být zhotovena nová. Ta byla vykována ze zlata, zdobena perlami a drahokamy.¹¹⁵

Korunovace železnou italskou korunou nemusela nutně předcházet císařské korunovaci v Římě. Jindřich byl prvním korunovaným po 125 letech. Železná koruna však byla symbolem pro jednotnou Itálii. Navíc tato korunovace mohla být symbolicky chápána jako součást trojí korunovace. Železnou korunou v Miláně, stříbrnou v Cáchách a zlatou v Římě. Chybou by bylo domnívat se, že korunovací v Miláně byl Jindřich korunován na krále Itálie. Šlo pouze o symbol vlády v Lombardii, neboť celá Itálie územně zahrnovala také Neapolsko, kde vládl Robert I.¹¹⁶, a papežský stát.¹¹⁷

Korunovace se zúčastnili zástupci všech větších severoitalských měst s výjimkou Janova a Benátek. Po korunovaci nechal Jindřich korunu uložit do chrámu sv. Ambrože. To ještě více srazilo vážnost Monzy, která už beztak utrpěla ostudu ztrátou železné koruny.¹¹⁸

114Schneider, F.: *Kaiser Heinrich VII. Dantes Kaiser*. Stuttgart: Kohlhammer, 1940, s. 84.

115Montanelli k tomu přidává, že původní železná koruna byla po letech nalezena u židovského vetešníka, který netušil, jak vzácný předmět mu byl dán do zástavy Guidem della Torrem za drobnou půjčku. in Montanelli, I.: *Dante a jeho doba*. Praha: Odeon, 1981. s. 211.

Schneider zase uvádí, že žid, u kterého byla koruna nalezena byl lichvář. Dále uvádí i možnost, že korunu mohl zastavit nejen Guido della Torre, ale i jiný z mocných obyvatel Milána. In Schneider, F.: *Kaiser Heinrich VII. Dantes Kaiser*. Stuttgart: Kohlhammer, 1940, s. 84.

Montanelli, I.: *Dante a jeho doba*. Praha: Odeon, 1981. s. 211.

116Robert I. Anjou (1287-1343) neapolský král (1309-1343)

117Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 68.

118Schneider, F.: *Kaiser Heinrich VII. Dantes Kaiser*. Stuttgart: Kohlhammer, 1940, s. 84.

V Miláně zůstal Jindřich čtyři měsíce a 11. dubna 1311 zde slavil i velikonoční svátky. Během pobytu přijímal zástupce měst. Delegace přicházely se sliby věrnosti, předávaly vládu nad městy a souhlasily s urovnáním sporů mezi znesvářenými stranami. 5. ledna přišli zástupci města Pavia, 9. ledna zástupci měst San Nazzaro, Gambara a Breccaria. I v ostatních městech se Jindřich VII. snažil o smír mezi stranami, urovnat spory a zažehnat touhu po pomstě, přičemž se neoháněl jen svou královskou autoritou.¹¹⁹

Stejně jako v Asti i v Miláně pokračoval v reformách. Členové rady 800 byli až na pár výjimek nahrazeni, osobami vybranými králem. Jmenoval vikáře pro Milán. Jeho první volbou byl burgund'an Jean de Chauv, který se však neosvědčil a záhy ho nahradil Niccoló dei Buonsignori, původně jmenovaný vikářem v Asti. Jmenování Buonsignoriho bylo Jindřichovi vyčítáno. Buonsignoriho vystupování bylo arogantní a povýšené, čímž si získal značnou neoblíbenost mezi obyvateli Milána.¹²⁰

10. ledna 1311 dal Jindřich vyhlásit, že každé město má mít svého vikáře. Osoby pro tyto posty byly vybírány Jindřichem. V mnoha případech šlo o navracené vyhnance, velmi často ghibeliny. Začátkem února bylo jmenováno již 26 vikářů. Jejich pravomoc v rámci města, ke kterému byli přiděleni, byla takřka neomezená. Nahradili a přebrali pravomoci funkcí podestá a capitano del popolo. Měli pravomoc soudní, starali se o finanční záležitosti komuny, mohli povolát lid komuny do zbraně a byli vrchními veliteli městských vojsk. Jediní, kdo byli vikářům jednotlivých měst nadřazení, byl král Jindřich VII. a generální vikář pro celou Lombardii. Tím byl jmenován 14. ledna Jindřichův švagr, hrabě Amadeus Savojský. Generální vikář byl nejvyšší apelační instancí Lombardie. Zabýval se občanskými a trestními žalobami, řešil restituční spory, měl právo poslat do

---

119Zwar ging Heinrich in seinen Forderungen nicht so weit wie Jesus, der gefordert hatte: „Liebet euere Feinde! Segnet die fluchen! Tut wohl denen, die euch hassen (matth. 5,44), doch appellierte er ganz deutlich an die als christliches Ideal bewussten Verhaltensformen gegenüber Feinden. In Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 74.

Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 73-74.

120Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 66.

vyhnanství i zabavit majetek. Dále mohl jmenovat rektory i osoby do dalších funkcí na území Lombardie. Shrňeme-li Amadeova práva a povinnosti, takřka ničím se nelišily od královské moci té doby.¹²¹

2.1.3 Lucemburská finanční politika v Itálii v letech 1310-1313

Na 3. února byli Amadeem svoláni do Milána zástupci měst, aby byla projednána renta, kterou budou města povinna odvádět generálnímu vikáři. Dostavili se zástupci pouze šestnácti měst. Za města, která se nedostavila, můžeme jmenovat například Benátky, které neměly zastoupení ani na královské korunovací 6. ledna.¹²²

Částky, které měla města odvádět, byly různé např. Janov 10 000 fl., Milán 7450 fl., Padova 5000 fl. atd.. Další příjem pro správu Lombardie plynul z kapes šlechty, která byla povinna platit nižší částky v řádu několika set fl.. Celková částka, kterou Amadeus jakožto generální vikář disponoval, byla 72 912 fl., ze které vyplácel sebe (60 fl. denně), sedm soudců, kteří mu pomáhali v řízení Lombardie (500 fl. ročně) a stálou vojenskou sílu o počtu 1500 jezdců a 600 pěších. Vzhledem k tomu, že před příchodem Jindřicha do Milána disponoval Guido della Torre jako pán jednoho města 1000 ozbrojenci, nebyla Amadeova armáda z největších, avšak na utišení případných rebelií dostačující. Další z povinností generálního vikáře bylo v případě nutnosti boje při dalším Jindřichově postupu za římskou korunou vybrat výjimečnou daň, kterou by byly alespoň z části uhrazeny vzniklé náklady.¹²³

Jindřichova finanční situace začínala být značně kritická. Jak jsem již výše uvedl, ze zaalpské oblasti říše si král vzal pouze velmi omezené bohatství, takovým pokladem disponoval leckterý bohatší florentský bankéř, a peníze, které dostal od italských měst před vstupem do Itálie, již pomalu docházely. Z Německa ani z Čech nemohl prozatím očekávat větší materiální podporu, a tak se musel spolehnout na své příznivce a spojence v Itálii. Po

¹²¹Tamtéž.

¹²²Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 70.

¹²³Tamtéž. s. 69-70

celou dobu Jindřichova římského tažení byla Pisa, která již předtím poslala nemalý příspěvek, Jindřichovým štědrým mecenášem. I nyní krále podpořila částkou 60 000 fl. a 100 ozbrojenci. Tento nemalý příspěvek však ani s dalšími „drobnějšími“ částkami některých jiných měst, či od movitých osob podporujících Jindřichův postup, nestačil na plné uhrazení nákladného tažení za římskou korunou a nastolením míru v Itálii. K částce, kterou města odváděla generálnímu vikáři, byla navíc vyměřena daň, která byla odváděna králi. Díky těmto činům utvrdil staré odpůrce a uvedl v pochybnosti mnohé ze svých přívrženců z řad italských pánů i celých měst.¹²⁴

Ne všechna města byla ochotna platit. Kupříkladu z Florencie nemohl očekávat žádnou podporu. Ani Benátky nepřispěly do královské kasy, což není nic udivujícího, vzhledem k tomu, že Jindřicha odmítly již 1. března 1309 a podruhé jeho poselstvo 10. června 1310. Není se čemu divit, když Jindřich koncem léta roku 1309 žádal po Mantově, aby podpořila Ferraru v boji proti Benátkám. Benátky se navíc prozatím snažily zachovat svou pověstnou neutralitu. Roku 1309 nechaly sepsat odpověď právníkem Ricardu Malombra, který sepsal odpověď velmi neutrálního znění. Ta Jindřicha přímo neurážela, ale ani nesplňovala jeho požadavky podpory plánovaného tažení do Itálie. 10. května 1310 vyslal Jindřich do Benátek delegaci, která dorazila 10. června. Vyžadoval po Benátkách císařské pocty a vyslání podpůrného kontingentu. Benátčané opět odpověděli velmi neutrálně a Jindřichovi se dostalo pouze pozdravů.¹²⁵

Bohužel ani tyto „příspěvky“ nebyly dostačující, a tak se král římský rozhodl podniknout další kroky pro zajištění, pokud možno pravidelného přísunu finančních prostředků. Pokusil se znovu vyzískat mincovní právo, které dříve bývalo výsadou římských císařů a z kterého plynul nemalý výdělek.¹²⁶

124Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 71.

125Colling-Kerg, V.: *Les Relations entre la maison de Luxembourg et Venise aux XIV. en XV. siècles, Medioevo europeo: Giovanni e Carlo di Lussemburgo in Toscana (1331-1369)*, Lucca. 2002. s. 102-104

126Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 70-71.

Osobami, které touto činností pověřil, byl florentský vyhnanec Riccardo Ughetti a jeho příbuzný Azzo. Navrhli pro Jindřicha tři nové mince. Azzo byl dosazen do funkce „Magister monetarum“. Z tohoto titulu byl pověřen organizací mincovních měst. Ražení ostatních mincí bylo zakázáno a byl stanoven výměnný kurz pro florentské, janovské a benátské mince. Dále bylo nařízeno všechen drahý kov směřovat pouze do královských mincoven. Tato finanční reforma se však neujala. Jedním z důvodů mohla být brzká Jindřichova smrt. Dalším důvodem mohlo být uvedení celého jihoevropského, a v závislosti na něm i celoříšského, ekonomického systému do nerovnováhy, neboť nařízení takového rozsahu a významu vyžadovalo velmi obezřetný postup a postupné zavádění, nikoliv zbrklé provedení ve snaze rychle se zbavit peněžního nedostatku a dostat se z finanční tísně. Navíc ne všechna města akceptovala královská nařízení. Brzký krach této reformy však nestihl zásadně poškodit italskou ani říšskou ekonomiku.¹²⁷

V následujícím roce se Jindřichova finanční krize prohloubila natolik, že začal kupčit s veřejnými funkcemi. Bohatí obyvatelé Toskánska byli za politicky významné posty ochotni zaplatit nemalé částky. Jmenováním Mattea Viscontiho říšským vikářem získal Jindřich částku 50 000 fl.. Passarino Bonacolsi, poté co byl jmenován vikářem v Mantově, přispěl do královské pokladnice částkou 20 000 fl.. Za jmenování Guilberta von Aspromonte vikářem v Janově byl Jindřich odměněn 60 000 fl. Ani výměny vikářů nebyly výjimkou. Francesco della Mirandola, poté co se s královským svolením vrátil do svého rodného města Modena, odkud byl dříve vyhnán, byl 1. srpna jmenován vikářem na místo doposavad úřadujícího Guidalosta dei Verdiolosiho. Zda měl Mirandola větší podporu lidu, neboť on z Modeny pocházel, kdežto Verdiolosi pocházel z Pistoie, nebo zda toto místo získal za úplatek, není jasné. Mikuláš z Ligny toto Jindřichovo počínání okomentoval v dopisu papeži, ve kterém se o Jindřichově personální politice vyjádřil jako o možná bohulibé, leč mnoho lidí, ke kterým počítá i sám sebe, pobuřující.¹²⁸

127Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 71-72.

128Tamtéž. s. 84-85.

2.2 Počínající rebelie a pokračování v cestě za císařskou korunou

2.2.1 Milánská vzpoura

Ačkoliv se prozatím zdálo Jindřichovo tažení za císařskou korunou úspěšné, neboť většina obyvatel Itálie si přála žít poklidně, v míru a svobodně, Jindřichovy reformy se mnohým jevily jako omezení práv a svobod. Tyto hrubé a hluboké zásahy do správy komun a jejich nemalé finanční zatížení způsobily značný úbytek Jindřichových přívrženců a značný nárůst počtu jeho odpůrců.

Další nepřátele z řad obyvatel Milána, a to jak ghibeliny tak guelfy, si Jindřich získal 30. ledna právním vytržením Monzy z područí Milána. Monza onoho dne získala vlastní správní aparát a vlastního vikáře, kterému se zodpovídala. Tím se stala právně nezávislou na Milánu.¹²⁹

9. února 1311 se zdála politická situace v Milánu i celé Lombardii natolik klidná a vyrovnaná, že se Jindřich rozhodl pro brzké pokračování tažení na Řím. Zahájení další cesty stanovil na 14. února. Aby předešel možným pŕtkám mezi znesvářenými stranami, rozhodl se rozšířit svou družinu o 25 předních milánských ghibelinů a o stejný počet guelfů, které osobně vybral. Mezi řekněme rukojmími, byl kupříkladu Matteo Visconti a jeho syn Galeazzo z ghibelinů a Guido della Torre s jedním ze svých synů, jakožto přední z milánských guelfů. Výběr dalších členů této politické pojistky byl nesnadný, a tak Jindřich nakonec skončil na stovce Miláňanů. Padesát z jednoho a padesát z druhého politického tábora.¹³⁰ Bylo-li by hlavním Jindřichovým cílem usmířit guelfy s ghibelliny, a tím nastolit jednotu v Itálii, byla by jeho činnost až neuvěřitelně úspěšná. Během velmi krátké doby dokázal sjednotit nemalou část milánských ghibelinů s guelfy, ve snaze zbavit se německé nadvlády. Krátkodobě zavládl mír i mezi rodinami Visconti a della Torre. Bohužel se však

---

¹²⁹Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 75

¹³⁰Schneider, F.: *Kaiser Heinrich VII. Dantes Kaiser*. Stuttgart: Kohlhammer, 1940, s. 90.

nespojili v míru, ale v odporu proti králi Jindřichovi VII. a politickým změnám, které budoucí císař po cestě za římskou korunou zaváděl.

K rozhodnutí v brzké době opustit Milán a vzít s sebou přední osobnosti města, přidal Jindřich další finanční požadavky, které měly uhradit alespoň část nákladů spojených s cestou do Říma. Jednalo se o částku 100000 fl.. Je možné, že částka byla původně nižší a zveličil jí Guido della Torre, jako podporu proti-císařské propagandy.¹³¹ Přidáme-li k tomu nespokojenost plynoucí z výše zmíněných restitucí dříve zabaveného majetku, které byly prosazovány, a to za čteného použití tvrdých trestů, a počínající odpor vůči osobě a činnosti čerstvě zvoleného a značně neoblíbeného vikáře Nicolló dei Buonsignoriho, nemohla situace dopadnout jinak, než se stalo 12. února, kdy se ulicemi města rozezněla protiněmecká hesla.¹³²

Lidé vešli do ulic, rozhodnutí sesadit římského a lombardského krále Jindřicha VII.. Dav nesl zástavy rodu della Torre. Povstání vedli synové Guida della Torre, Franceschino a Simone della Torre. Guido della Torre tou dobou ležel nemocný. Compagni uvádí, že šlo o dnu.¹³³ Je pravděpodobné, že do povstání byl zapleten i rod Visconti. Konkrétně Matteo Visconti a jeho syn Galleazo, který se měl krátce před vypuknutím rebelií sejít se syny Guida della Torre, s nimiž byl dříve znepřátelen.¹³⁴ Povstání bylo rychle potlačeno, a ještě téhož dne vzplály mnohé domy rodu della Torre a jejich přívrženců. Co neshořelo, bylo vyrabováno. Hlavní strůjci vzpoury, Franceschino a Simone della Torre, uprchli z města a schovali se v pevnosti Montorfano, v jednom z hradů rodiny della Torre. Jejich otec Guido byl bez újmy na zdraví přenesen a ukryt pod ochranu Jana II. hraběte v Dauphiné. Mnozí z povstalců však byli zajati. Vina rodiny della Torre byla prokázána jejich útekem z města.¹³⁵

131Schneider, F.: *Kaiser Heinrich VII. Dantes Kaiser*. Stuttgart: Kohlhammer, 1940, s. s.89. srov. Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 92.

132Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 76-77.

133Compagni, D.: *Florentské kroniky doby Dantovy*. Praha: Odeon, 1969, s. 95.

134Schneider, F.: *Kaiser Heinrich VII. Dantes Kaiser*. Stuttgart: Kohlhammer, 1940, s. 91.

135Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 76-77.

Jakou měrou se na povstání podíleli členové rodiny Visconti není úplně jasné. Z Compagniho výpovědi vyplývá, že Galeazzo Visconti pomáhal rebelii potlačit „...zaútočili na sebe navzájem potupnými slovy, jež vzrostla do té míry, že se chopili zbraní a zabarikádovali se v zahradě rodiny della Torre. Povýk byl veliký. Přiharcoval tam císařský maršálek; i pan Galeazzo, syn pana Maffea Viscontiho, tam přišel pěšky s císařem; maršálek vnikl do ohrady s 60 jezdci, dobil ji a osazenstvo obrátil na útěk.“¹³⁶ O účasti rodiny Visconti na tomto spiknutí a následné vzpouře proti vládě Jindřicha VII. kolovaly mnohé řeči, které však Jindřichovy stačily pro ztrátu důvěry a uznání viny. Matteo i jeho syn Galeazzo byli posláni do vyhnanství.¹³⁷ Montanelli oproti tomu tvrdí, že se Mateo Visconti dokázal ospravedlnit.¹³⁸ Visconti byli opravdu vyhnáni za spoluúčast na povstání, nicméně Jindřich záhy verdikt zrušil a přijal Mattea i Galeazza zpět, a to právě za pomoc, kterou poskytli při potlačení milánské vzpoury.¹³⁹

Vyhnání jak členů della Torre, tak členů rodiny Visconti posloužilo Jindřichovi jako deklaráce jeho nestrannosti co se týče politických skupin Itálie. Tato rebelie byla první vážnější komplikací, nepočítáme-li takřka permanentní finanční nouzi na cestě za římskou korunou. Byla to rána tvrdě zasazená Jindřichovým ideálům. Jindřich náhle viděl, že cesta za císařkou korunou, ačkoliv posvěcená papežem, nebude tak snadná, jak se domníval, a že Italové sice touží po míru, ale ne za každou cenu.¹⁴⁰

I přes toto zklamání se Jindřich pokoušel stále vystupovat jako mírný panovník, plný soucitu a odpuštění. Nařídil propuštění těch, kteří byli během povstání zatčeni. Stanovil komisi složenou z generálního vikáře Amadea Savojského, biskupa z Lüttichu a předních lombardských guelfů, čímž chtěl ukázat, že v guelfskou stranu má stále důvěru. Komise měla za úkol pozvat zpět uprchlé účastníky povstání i pány della Torre. Ti měli

¹³⁶Compagni, D.:*Florentské kroniky doby Dantovy*. Praha: Odeon, 1969, s. 95.

¹³⁷Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 77.

¹³⁸Montanelli, I.: Dante a jeho doba. Praha: Odeon, 1981. s. 211.

¹³⁹Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 79.

¹⁴⁰Tamtéž. s. 76-77.

možnost požádat Jindřicha o odpuštění a znovu mu slíbit věrnost a oddanost. On by jim za to prominul a navrátil zpět majetek, který jim bezprostředně po povstání zkonfiskoval. Jedinou hmotnou zástavou, které si žádal, bylo vydání pevnosti Montorfano. Ať byla nabídka sebevelkorysejší a její dodržení stvrzeno přísahou 27. února, kterou složili členové Jindřichem jmenované komise, nepodařilo se dojít k dohodě a překlenout vzniklou nedůvěru mezi budoucím císařem a členy rodiny della Torre. Naopak Guido della Torre pokračoval v buřičství i nadále. Ve svém útěku pokračoval skrze města Lodi a Cremona, ze kterých se snažil uvést celou Lombardii ve zmatek a nepokoj.¹⁴¹

2.2.2 Bouřící se města a florentské záškodnictví

Počínajícím neklidu, který vzrostl v rebelie a veřejné vystoupení proti císaři, hodně napomohla florentská propaganda. Florencie, guelfské město, které od počátku Jindřichovy snahy o začlenění Itálie do Římského impéria spojeného pod jediným vládcem, byla výrazně proti. Potíže vzniklé v Lombardii dodaly Florentským odpůrcům císařství sebevědomí a popostrčily je k plnému propuknutí proti-císařské propagandy. Florence navíc viděla, že nepokoje Jindřicha zdrží a znemožní mu přímou cestu na jih. Město získalo čas na další přípravy proti-imperiálních intrik. Na florentské záškodnictví reaguje i Dante Alighieri svou epištolou z 31. března. Adresátem epištoly jsou „arciničerní Florent’ané“. V Danteho představách je Florencie vyvrácena z kořenů, uvržena v trosky a na místě kdysi přelavného města je jen opuštěný hřbitov.¹⁴² Výbuchy nepokojů však nebyly zapříčiněny jen florentskou propagandou. Je zřejmé, že původem nepokojů byly již zmíněné reformy, kterými na Jindřichův příkaz města procházela. Nejen že přišly leckteré obyvatele velmi draho, nýbrž také zasahovaly do jejich svobod. Mnozí začali Jindřichovo působení v severní Itálii přirovnávat ke Štaufské nadvládě.¹⁴³

141Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 77-78.

142Montanelli, I.: *Dante a jeho doba*. Praha: Odeon, 1981. s. 212.

143Schneider, F.: *Kaiser Heinrich VII. Dantes Kaiser*. Stuttgart: Kohlhammer, 1940, s. 92-93

Města se bouřila jedno za druhým. 18. února 1311 povstala Crema a Lodi. Znovu se objevila stranická nenávist a guelfové žijící v Cremě a Lodi vyhnali ghibeliny a Jindřichem dosazené vikáře. Dva dny na to se situace opakovala v Cremoně. To samé se přihodilo i v Brescii a Novaře. V Regiu Emilia vyhnali „pouze“ vikáře. Ve městech Bergamo a Como guelfové zatím vyčkávali, neboť se necítili dostatečně silní. Proti-imperiální nálada však zůstala nezměněna. Ve městech Parma a Modena byla povstání potlačena. V Mantui problémům předcházeli a guelfové, kteří prvně poslechli Jindřichovy výzvy k návratu do města, byli opět vyhnáni, neboť plánovali rebélie.¹⁴⁴

S koncem míru v Lombardii přišel také konec Jindřichem tolik propagované nestrannosti. Vzhledem k tomu, že buřiči i vzbouřený lid byli povětšinou příslušností guelfové, (poznámka: ačkoliv byla stranickost Jindřichem zakázána) bylo pochopitelné, že Jindřich začal vyhledávat pomoc u ghibelinů. Přesto u sebe nechával pár věrných guelfů. Jindřich už věděl, že vzhledem k překážkám, kterými byla k boji se připravující vzbouřená města, Říma bez italské pomoci nedosáhne. Také se rozhodl přitvrdit ve svých praktikách. Doposud se snažil šířit mír a odpuštění. Nyní přistoupil k hrozbám.¹⁴⁵

Do vzbouřené Lodi vyslal část svého vojska pod vedením maršála Jindřicha Flanderského v doprovodu guelfa Antonia di Fissiraga. Fissiraga byl účastníkem povstání v Lodi, Jindřicha VII. však žádal o odpuštění, které mu bylo dáno. Když však vojsko dorazilo k Lodi a našlo brány města zavřené a obyvatele v plné zbrojní pohotovosti, byl Fissiraga poslán do Lodi vyjednávat o otevření bran, s tím, že neuspěje-li, bude pověšen. Naštěstí pro něj, po náročném vyjednávání obyvatelé města brány otevřeli a znovu přijali nadvládu Jindřichovu.¹⁴⁶

144Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s.78-79.

145Tamtéž. s. 79.

146Tamtéž. s. 79.

2.2.3 Crema, Cremona a Brescia

Povstání v Miláně překazilo na 14. února plánované pokračování v cestě na Řím. Jindřich VII. stanovil nové datum odchodu a to 18. dubna, kdy měly být vojenské oddíly společně s již dříve sebranými rukojmími z řad významných guelfů a ghibelinů tentokrát celé Lombardie seřazeni v Treviglio blízko Milána a připraveni k odchodu směrem na Lodi, město, ve kterém teprve nedávno znovu nabyl nadvlády. Z Lodi pokračoval Jindřich i s celou armádou do Cremy, taktéž vzbouřeného města, jehož obyvatele označil již 5. března za proti-říšské rebelanty, jejichž neposlušnost musí být po právu potrestána. Stejně tak označil obyvatele Cremony.¹⁴⁷ Jakmile se Jindřich přiblížil k hradbám Cremy, město se mu opět podvolilo. Dále vedly Jindřichovy kroky k městu Bergamo, se kterým nebyly žádné vážnější potíže. Další Jindřichovo zastávkou však byla vzbouřená Cremona. Město, které bylo v tu dobu symbolem proti-imperiálního odporu. Guido della Torre tu se svými dvěma syny našel útočiště poté, co musel po nezdařené vzpouře kvapně opustit Miláno. Cremonští již v únoru vyhnali ghibeliny spolu s Jindřichem jmenovaným vikářem z města. Cremona bylo jedno z měst, kde ke vzpouře přispěla také florentská propaganda. Florencie vyslala do Cremony posly, kteří slíbili městu jak finanční, tak vojenskou pomoc.¹⁴⁸ Slibovaná florentská pomoc by k městu nedorazila dříve než král se svým vojskem. Jakmile byla jasná Jindřichova převaha a pomoc v nedohlednu, prchla většina vůdců povstání z města. Mezi prchajícími byli i Guido della Torre, tehdejší pán města Guglielmo Cavalcabó i florentská delegace, která zde pobývala a měla za úkol podněcovat proti-imperiální náladu a ujišťovat o florentské podpoře. Vlády nad městem se ujal guelf Sopramonte degli Amati, který zemřel ve vězení do kterého ho nechal Jindřich VII. uvrhnout s ostatními z Cremony, kteří přišli předat Jindřichovi město a prosit o shovívavost. Sopramonte vyslal poselstvo, které mělo s Jindřichem domluvit mírové řešení. Poslové zastihli Jindřicha ještě v Lodi. “Vyslanci z Cremony se mu vrhli k nohám, prohlašující, že prý nemohou unést břemen na

---

147Schneider, F.: *Kaiser Heinrich VII. Dantes Kaiser*. Stuttgart: Kohlhammer, 1940, s. 96.

148Compagni, D.: *Florentské kroniky doby Dantovy*. Praha: Odeon, 1969, s.96.

ně vložených, že jsou chudí a že ho chtějí být poslušni i bez vikáře.”¹⁴⁹ S žádostí však neuspěli a na místo domluvy byli zajati. 26. dubna Jindřich dorazil ke Cremoně. Část obyvatel města, v čele se Sopramontem gegli Amatim, mu vyšla vstříc. Bosí s kovovým řetězem kolem krku přišli prosit o milost. Jindřich však již nebyl tím shovívavým panovníkem, který pln ideálů vstupoval do Itálie. Ty kteří mu vyšli vstříc nechal zatknout a uvrhnout do žaláře. „I když mu vystrašení měšťané poslali klíče od města nepohlo jím to, jen královna byla tímto gestem obměkčena.”¹⁵⁰ Schneider dále uvádí, že Jindřich lhostejně přehlížel i pokoru a prosebné nářky žen a dětí. Jindřich nechal strhnout městské hradby i bránu. Nechal také strhnout četné věže. Hlavní věž „Torazzo“ zůstala Jindřichova ničení ušetřena jen na přímluvu královny Markéty. Královnina přímluva zabránila také vydrancování města. Cremona však byla povinna vyplatit Jindřichovi VII. pokutu ve výši 60 000 fl. Dále ztratila všechna privilegia. Rebelanti uprchlí z města byli zbaveni cti a všech výsad. Byli prohlášeni za nepřítel říše a jejich majetek byl zkonfiskován. Dále byl nad nimi vynesena rozsudek smrti a pro výstrahu nechal Jindřich popravit 70 předních měšťanů.¹⁵¹

Odstrašující případ Cremony byl působivý. Padova se znovu poddala králi. Jindřichovy podmínky pro opětovné přijetí Padovy byly co se peněz týče vyšší, ale z celkového hlediska mírnější než v případě Cremony. Padova se zavázala králi k vyplácení roční daně ve výši 20 000 fl. Dále pak k finančnímu daru na podporu tažení na Řím ve výši 100 000 fl. se splatností 60 000 fl. ihned a zbylých 40 000 fl. ve splátkách. Poslední částí „pokání“ bylo pozvání vyhnanců, povětšinou ghibelinů, zpět do města a navrácení jejich původního majetku. Opačný efekt měl pád Cremony na Brescii, ke které nyní Jindřich obrátil svůj zrak. Obyvatelé města zprvu doufali, že Jindřich jejich rebelantství přehlédne a obrátí se na jih proti pravé hrozbě, proti Florencii. I Dante naléhá na Jindřicha listem z 16.

149Tamtéž..

150Schneider, F.: *Kaiser Heinrich VII. Dantes Kaiser*. Stuttgart: Kohlhammer, 1940, s. 97.

151Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s.79-80.

dubna, aby všeho zanechal a vydal se vyvrátit Florencii, neboť ta mu znesnadňuje cestu k římské koruně.¹⁵² Jindřich se ale ani na naléhání básníka nenechal odvést od plánu získání nadvlády nad celou Lombardií. Vyhnanci z města Brescia ujistovali Jindřicha, že město do 14 dnů dobije. Bohužel pro Jindřicha se mýlili. Brescijsí byli ochotni přistoupit na smír a podvolit se Jindřichovi, ale pouze za podmínek zachování stávajícího guelfského vedení města, bez možnosti zapojení ghibelinů do městské správy. Vůdcem odbojné Brescia byl Teobaldo Bruscati, guelf, který se před Jindřichovým příchodem bezcílně potuloval Lombardií. Sám Jindřich VII. ho vzal pod svou ochranu a zajistil mu zpětné nabytí významného postavení ve městě Brescia. Zradu, které se Jindřichovi od Bruscatiho dostalo bral král osobně a o to více byl pohoršen nezlomitelnou odbojností města.¹⁵³

12. května Jindřich vytrhl k Berscii.¹⁵⁴ Brescia byla tvrdým oříškem i pro královskou armádu. Na rozdíl od Cremony ji nebylo možné oblehnout ze všech stran, nebo na jedné straně sousedila s pevností obsazenou brescijskými. Město bylo navíc velmi dobře zásobeno i zásobováno.¹⁵⁵ Florešti poskytli městu jídlo peníze i ostatní prostředky pro dlouhé obležení. Většinu zásob posílaných z Florencie do města pašovali dominikánští a františkánští mniši, kterým byl povolen volný pohyb po celé Itálii.¹⁵⁶

Obléhání města započalo 20. května.¹⁵⁷ Trvalo čtyři měsíce a bylo velmi vyčerpávající pro obě strany. Během obléhání Brescia se ukázala krutost obou stran. Začalo to popravou pána Brescia Teobalda Bruscatiho. Compagny událost líčí následovně: „Pan Tibaldo¹⁵⁸ tam přispěchal a řízením spravedlnosti boží jeho kůň klopýtl a padl a pan Tibaldo byl zajat a doveden k císaři, který se zaradoval z jeho jetí, a dav jej vyslechnout, poručil jej smýkat na volské kůži kolem města a pak mu setnout hlavu a tělo rozčtvrtit. Jiné zajatce dal

---

152Montanelli, I.: Dante a jeho doba. Praha: Odeon, 1981. s. 212.

153Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 81-82.

154Compagni, D.: *Florentské kroniky doby Dantovy*. Praha: Odeon, 1969, s. 97.

155Tamtéž.

156Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 82.

157Tamtéž. s. 81.

158Miněn Teobaldo Bruscati.

pověsit.¹⁵⁹ V tom okamžiku započaly násilnosti i na druhé straně. Ti, kdo byli lapeni Brescijskými byli mučeni a pověšeni na hradbách. Jindřich v krutém zacházení se zajatci nezůstával pozadu. K pro Jindřicha vítěznému, ukončení obléhání došlo 19. srpna 1311. Jednání o kapitulaci Brescie museli vyjednat kardinál Luca Fieschi, který byl původně k Jindřichovi poslán papežem ve věci římské korunovace. Ukončení bojů a kapitulace bylo pro město vítanou záchranou. Po čtyřech měsících obléhání byla městská posádka ve značně zuboženém stavu. Navzdory florentské podpoře začaly městu po tak dlouhém obležení docházet zásoby, hlavně zásoby potravin. Město otevřelo Jindřichovi brány a čekalo na svůj trest.¹⁶⁰

Jindřich pojal vjezd do města velmi slavnostně. Chtěl, aby tak těžce vydobyté vítězství bylo transparentní. Během bojů utrpěl ztráty nejen materiálního, ale i osobního rázu.¹⁶¹ Jeho bratr Walram, který ho doprovázel od počátku tažení, byl během jednoho z výpadů na hradby města zasažen šípem do krku. Údajně neměl prilbu a proto mu šíp způsobil vážné zranění, kterému po několika málo dnech podlehl.¹⁶² To se stalo 26. července roku 1311. Pohřeb se konal v dominikánském kostele sv. Anastázie ve Veroně.¹⁶³ Další ranou, kterou osud Jindřichovi zasadil, byla nemoc, která postihla jeho choť královnu Markétu, která onemocněla stejně jako mnozí z Jindřichova vojska ve vojenském táboře během obléhání Brescie.¹⁶⁴ Úmluvu, kterou Jindřich VII. uzavřel s Brescií dodržel a 19. srpna před Palazzo del Comune vyřkl svůj verdikt. Díky královskému milosrdenství dal milost obyvatelům Brescie, kteří by za své zločiny proti svému králi zasloužili smrt. Kromě života jim ponechal jejich osobní statky. I k městu byl milostivý a ačkoliv si, dle Jindřichova mínění, zasloužilo celé srovnat se zemí, nechal ho stát. Jen městské hradby a

---

159Compagni, D.:*Florentské kroniky doby Dantovy*. Praha: Odeon, 1969, s. 97.

160Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 82.

161Tamtéž.

162Margue, M.: *Der Weg zur Kaiserkrone: der Romzug Heinrichs VII. in der Darstellung Erzbischof Balduins von TrierTrier*. Kliomedia, 2009, s. 60.

163 Spěvák J.: *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346*. Praha: Svoboda, 1994, s. 172.

164Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 85.

bránu strhl a hroby odbojníků nechal srovnat se zemí. Dále sebral městu všechna práva a privilegia. Zabavil Brescii veškeré přilehlé vesnice a pevnosti, které město vlastnilo. Navíc muselo město vyplatit 70 000 fl.¹⁶⁵ s tím, že částku muselo dát dohromady guelfské obyvatelstvo Brescie. Ghibelini žijící ve městě byli od onoho poplatku za odbojnost ušetřeni. Vůdcové tohoto povstání byli doživotně vyhnáni z města a jejich majetek byl zabaven.¹⁶⁶

Před odjezdem z města vybral Jindřich 70 osob z význačných guelfských rodin jako zajatce, kteří ho měli následovat při jeho tažení do Říma. Dále jmenoval nového vikáře města. Jindřichova volba při obsazování tohoto význačného postu padla na Danteho přítele Moroella Malaspina, který se stranickou příslušností cítil být ghibelinem.¹⁶⁷

Po vítězství nad Brescií, které mnozí historikové správně nazývají Pyrrhovým, zbylo Jindřichovi VII. z jeho německého vojska jen kolem 700 rytířů.¹⁶⁸ Někteří zahynuli v boji, mnozí zemřeli na nemoci, které se během obléhání šířily Jindřichovým táborem. V mnoha případech vypršela platnost smluv, které král uzavřel s německými pány o podpoře a poskytnutí kontingentu při cestě za římskou korunou. Po skončení obléhání opustil Jindřichovy řady kupříkladu rakouský oddíl vévody Leopolda Habsburského, jehož závazek vůči králi trval jen do června roku 1311.¹⁶⁹

2.2.4 Odpor proti Lucemburkům v Toskánsku a Jindřichovi spojenci

V době kdy Jindřich krotil odbojná lombardská města a ztrácel drahocenný čas při obléhání Brescie, odpůrci císařské moci nezháleli. Již 26. dubna povolala Florencie zpět

---

165 Spěváček uvádí částku 60 000f. Spěváček J.: *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346*. Praha: Svoboda, 1994, s. 172.

166 Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 82.

167 Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 82.

168 Šusta, J.: Dvě knihy českých dějin, Kus středověké historie našeho kraje, Kniha druhá, Počátky Lucemburské 1308-1320. Praha: Argo 2002. s. 154. srov. Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 85.

Pauler uvádí 500 rytířů.

169 Šusta, J.: Dvě knihy českých dějin, Kus středověké historie našeho kraje, Kniha druhá, Počátky Lucemburské 1308-1320. Praha: Argo 2002. s. 153.

obyvatele, které dříve vyhostila z města.¹⁷⁰ Vedle seznamu osob vyzvaných k návratu byl ještě seznam bývalých Florent'anů, jejichž verdikt byl potvrzen.¹⁷¹ Navrácení vyhnanci museli zaplatit poplatek za možnost návratu. Mnozí vydané amnestie využili, díky čemuž Florencie doplnila městskou kasu a uhradila výdaje vzniklé s opevňováním města a celkovou přípravou na podniknutí vojenských akcí proti Jindřichovi VII.¹⁷² V únoru roku 1311 dokončili Florentští třetí hradební okruh a navýšení starších částí hradeb postavených roku 1284¹⁷³. V říjnu přechází Florencie do ofensivy proti králi Jindřichovi. Florencie spojila své síly s Bolognany, Sieňany, Luckými, Volterrany, Pratskými a Colligianskými. Ti všichni se postavili proti králi Jindřichovi VII.¹⁷⁴ Florentští vojáci obsadili hrad San Miniato del Tedesco a posílali své jednotky do služby Voltery, aby podpořili autoritu tamní guelfské vlády a zabránili případným ghibelinským rebeliím. Další část svého vojska posílají Florent'ané do Lunigiovani, kde jsou nápomocni vojsku Lucy, která preventivně zajistila posílení vojenské posádky ve všech svých hradech.¹⁷⁵ Bologna také opravila svá opevnění a 26. června přijala 400 jezdců, poslaných Florencií, aby pomohli zabránit Jindřichovi v cestě na Řím boloňským územím. K této, již tak silné armádě, přispěli svými jednotkami i Lučtí a Sieňané.¹⁷⁶ Jindřich viděl, že cesta na Řím po souši přes boloňské území by byla příliš nesnadná a proto se rozhodl zvolit cestu po moři.

V tomto okamžiku nebylo jiné cesty než do Janova, přístavního města, které bylo Jindřichovi nakloněno, neboť doufalo, že získáním královské přízně posílí své postavení

170Villani, G.:*Florentské kroniky doby Dantovy*. Praha: Odeon, 1969, s. 301..

171 Na tomto druhém seznamu, čítajícím 1500 jmen, nalezneme i jméno Danta, který si svým negativní postojem k rodnému městu stvrdil rozsudek již dříve vynesený. Dále byli k setrvání ve vyhnanství odsouzeni nejpřednější z bílých guelfů, jako Umbertiové, či Cerchiové.

Montanelli, I.: Dante a jeho doba. Praha: Odeon, 1981. s. 213. srov. Villani, G.:*Florentské kroniky doby Dantovy*. Praha: Odeon, 1969, s. 301. Kalista zde v poznámce č. 12 uvádí, že 1500 osob bylo vyzváno k návratu do Florencie.

172Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 95.

173Montanelli, I.: Dante a jeho doba. Praha: Odeon, 1981. s. 212.

174Compagni, D.:*Florentské kroniky doby Dantovy*. Praha: Odeon, 1969, s. 102.

175Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 95.

176Villani, G.:*Florentské kroniky doby Dantovy*. Praha: Odeon, 1969, s. 301..

obchodního přístavního města a získá navrch proti svým konkurentům.¹⁷⁷ Do Janova táhl Jindřich přes Soncino, Cremonu, Piacenzu, Castel st. Giovanni, Pavii, Vogheru, Tortonu, Serravalu, Gavii a Pontedecimo.¹⁷⁸ Kratší zastávku udělal Jindřich v Pavii, odkud pokračuje 19. srpna do Janova, kam chtěl vstoupit 21. srpna.¹⁷⁹

Do Janova vsutku vstoupil k plánovanému datu. Janovští krále přivítali s nadšením. Ihned po příchodu se jal reformovat město. Nepouštěl se však do žádných zásadnějších změn. Za hlavní úkol si položil, stejně jako ve městech, kterými procházel dříve, urovnání vnitřních sporů a nastolení smíru a odpuštění mezi znepřátelenými významnými rodinami města. Vyjednáváním v této věci pověřil Jindřich svého švagra, říšského vikáře Ludvíka Savojského. Urovnání sporů ve městě se podařilo bez větších komplikací. Zavedení Jindřichem prosazovaného modelu řízení města však obyvatelé Janova neschvalovali, a tak od něj musel Jindřich upustit. Dohoda o správě města byla uzavřena po dlouhém vyjednávání až ke dni 22. listopadu 1311. Janov se k onomu datu stal sinogrií v Jindřichovo správě na dobu dvaceti let. Pevnosti v okolí města přešly do správy bohatých a význačných měšťanů. Dalším znatelným rozdílem oproti ostatním městům bylo zavedení Ordo antianorum Janue, vikářem jmenovaná rada čítající dvanáct měšťanů a dvanáct šlechticů, kteří probírali veškeré záležitosti města, s výjimkou soudních záležitostí. Ty spadaly pod pravomoc vikářovu. Vikářem pro město Janov jmenoval Jindřich Guilberta von Aspromonte.¹⁸⁰ Ve městě se Jindřichovi patrně také poštěstilo setkat se se svým velkým obdivovatelem básníkem Dantem Alighierim. Možná se setkal i s tehdy teprve sedmiletým Francescem Petrarcou, který zde v době králova příjezdu pobýval se svou rodinou.¹⁸¹ V Janově také zemřela 14. prosince 1311¹⁸² ve věku šestatřiceti let Jindřichova

---

¹⁷⁷Tatáž.

¹⁷⁸Schneider, F.: *Kaiser Heinrich VII. Dantes Kaiser*. Stuttgart: Kohlhammer, 1940, s. 60.

¹⁷⁹Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997, s. 84

¹⁸⁰Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997, s. 84-85.

¹⁸¹Špička, J.: *Homo politicus*. Praha: Argo, 2010, s. 14.

¹⁸²Compagni datuje pohřeb Markéty Brabantské na 12. listopadu. Compagni, D.: *Florentské kroniky doby Dantovy*. Praha: Odeon, 1969, s. 99.

choť královna Markéta Brabantská. Podlehla nemoci, která se s ní táhla již od hradeb Brescie. Jindřich jí nechal pochovat v Janově v minoritském klášteře San Francesco di Castelleto.¹⁸³

V Janově se Jindřich zdržel déle než plánoval. Důvodem delšího setrvání ve městě byl opětovný nedostatek financí, i když náklady na pobyt byly hrazeny z městské kasy. 16. února roku 1312 opustil Jindřich Janov na městem poskytnutých lodí a po bezproblémové plavbě zakotvil 6. března v Pise.¹⁸⁴ Pisa byla jedním z mála měst, která byla Jindřichovi nakloněna od počátku jeho cesty. I zde se král jal reformovat městské zřízení. Zásahy do správy města však nebyly zdaleka tak zásadní jako z počátku jeho působení v Itálii. 17. března jmenoval Jindřich radu dvanácti starších, tři pro každou čtvrť města, kteří měli na starost přípravu a úpravy městských výnosů, před jejich přednesení lidovému shromáždění. Rada odpřisáhla Jindřichovi věrnost a stejně tak učinili i ostatní obyvatelé města. Podesta a Capitano del popolo symbolicky předali Jindřichovi své úřady, které jim král na důkaz důvěry obratem vrátil. Dále darovala komuna králi částku ve výši 136 000 fl. na podporu jeho římského tažení. Stejně jako v ostatních městech, i zde Jindřich vyhlásil amnestii pro trestance v městských vězeních. Amnestie se týkala všech s výjimkou dlužníků.¹⁸⁵ Od dalších úprav města musel Jindřich upustit. Kupříkladu zrušení smluv vydaných před jeho příchodem, jak tomu učinil v Asti, nebo v Miláně, nebylo v Pise možné, neboť podstatná část Pisanské ekonomiky stála na obchodu s Florencií a ačkoliv Florencie neschvalovala sympatie, které Pisa chovala k Jindřichovi a jeho podniku, ani ona si nemohla dovolit přerušit obchodní styky s tak významným přímořským městem.¹⁸⁶ I když Jindřichovi reformy nebyly tak rozsáhlé, přesto zapříčinily drobné nepokoje, které však byly bez větších problémů a bez drastických zásahů potlačeny.¹⁸⁷

183Spěváček uvádí částku 60 000f. Spěváček J.: *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346*. Praha: Svoboda, 1994, s. 172.

184Schneider, F.: *Kaiser Heinrich VII. Dantes Kaiser*. Stuttgart: Kohlhammer, 1940, s. 110.

185 Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 98.

186Tamtéž. s. 97.

187Tamtéž. s. 98.

2.3 Cesta na Řím a císařská korunovace

Během pobytu v Janově se k Jindřichovi dostaly znepokojující zprávy z Říma, který až doposud proti Jindřichovým úmyslům nic nenamítal. Zprávy přinesl bývalý vikář Asti a Milána Niccolón dei Buonsignori, který byl Jindřichem do Říma odeslán. Z města byl ale vyhnán Giovannim Annibaldim a Riccardem Fertebracciem Orsinim, kapitány římských vojenských jednotek. Annibaldimu a Orsinimu svěřil správu města generální vikář Ludvík Savojský¹⁸⁸, v době potlačování vzbouřených měst Cremony a Brescie. Ludvík Savojský se bez prodlení vydal do Říma, aby sjednal nápravu. Orsini a Annibaldi, kteří s vojáky obsadili Kapitol odmítli město vydat dokud jim nebudou zaplaceny náklady ve výši 4 000 fl., vzniklé při správě města.¹⁸⁹

Začátkem prosince 1311 se Jindřichova situace ještě více zkomplikovala, když do Říma přišlo 450 vojáků pod vedením Jana hraběte Gravinského, který byl do Říma poslán svým bratrem Robertem králem Neapolským.¹⁹⁰ Robert na obranu této, proti Jindřichovi zaměřené vojenské akci uvedl, že jeho bratr je ve městě pouze z důvodu, aby zastoupil neapolského krále při plánované císařské korunovaci. Papež tuto verzi přijal a pobyt Janových jednotek ve městě podpořil.¹⁹¹

Koncem prosince 1311 byl Řím rozdělen na dvě části. Tábor Ludvíka Savojského a jeho nepočetného vojska ležel v blízkosti kostela Santi Apostoli. Kapitol a Vatikán kontrolovali Jan Gravinský spolu s od Jindřicha zběhlým Orsinim. V této situaci se Jindřich rozhodl hledat pomoc v Avignonu. Poslal k papeži poselstvo s žádostí, aby byl papežem nařízen Janův odchod z Říma a Kapitol předán do držení Jindřichovu zástupci Ludvíku

---

188 Ludvík Savojský (kolem 1269-1348) savojský hrabě a někdejší důvěrník Jindřicha VII.

189 Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. s. 99. srov. Spěváček J.: *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346*. Praha: Svoboda, 1994, s. 172.

190 Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s.s. 99. srov. Compagni, D.: *Florentské kroniky doby Dantovy*. Praha: Odeon, 1969, s. 104..

191 Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s. 99.

Savojskému. Než stačil Kliment V. na tuto žádost zareagovat, přišla od francouzského krále intervence ve prospěch rodu Anjou. Stačilo, aby francouzský král připomenul Klimentovi V. události, které předcházeli smrti papeže Bonifáce VIII., aby se Kliment vzdal podpory Jindřichovi císařské myšlenky. Opět se ukázala bezmocnost papežství a jeho řízení a ovlivňování francouzskou politikou.¹⁹² Filip se rozhodl papeže přesvědčit, poté co obdržel dopis od krále Roberta, který si chtěl pojistit setrvání anjouovských jednotek v Římě a zabránit možnému papežskému zásahu. V dopisu vyličil Robert své obavy z Jindřichova postupu. Obával se, že se Jindřich po římské korunovaci nevrátí do Německa, ale že bude postupovat v dobytvačných snahách, přičemž zaměří své válečné úmysly proti Neapolskému království. Pro doložení této domněnky vyličil některé Jindřichovo činy, jako bylo stržení sochy Karla I. na náměstí v Piacenze, nebo zrušení všech smluv mezi Neapolí a Asti, či mezi Neapolí a Janovem. Filip IV. měl v Itálii také územní zájmy a císařská nadvláda nad celým italským územím nepodporovala jeho záměry a tak se i on obrátil proti, dříve svému chráněnci, Jindřichovi VII.. Nikoliv však vojensky ale pouze na diplomatické úrovni. Další událostí, která Filipa i Roberta značně znepokojovala, bylo uzavření spojenečství, které Jindřich uzavřel v Janově se sicilským králem Fridrichem III.¹⁹³, nepřitelem rodu Anjou. Jindřich slíbil Fridrichovi III. za jeho pomoc proti svým nepřítelům dědičný titul Sicilského krále a Fridrichovu synovi Petrovi ruku své dcery Beatrix, která se měla stát původně ženou syna Roberta Neapolského. Dále slíbil Fridrichovi, v případě potřeby, pomoc proti jeho nepřítelům. Jediné omezení vojenské pomoci slíbené Fridrichem III. bylo, že nepůjde proti papeži, ani proti francouzskému králi.¹⁹⁴

Krátce před odchodem z Pisy 11.dubna Jindřich VII. vynesl říšskou kladbu nad městy Luca, Siena, Parma a Regio a odsoudil je k vysokým pokutám, za činy proti říši. Také označil Gilberta da Corregio z Parmy, Jana Chirici a Opecina de Anzola za vůdce

---

¹⁹²Tamtéž. s. 173.

¹⁹³Fridrich III. Sicilský král (1296-1337) třetí syn aragonského krále Petra III.

¹⁹⁴Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s.101.

rebelů a velezrádce. Tím byly vládní záležitosti prozatím obstarány a 23. dubna mohl Jindřich vyjet v čele vojska za svým cílem, za císařskou korunou do Říma. Aby se vyhnul zátarasům, které v podobě vojsk připravili odbojní toskánští guelfové, zvolil Jindřich cestu podél západního pobřeží italského poloostrova. Jeho tažení vedlo přes Livorno, Rosignano a Bibbonu, Campegliana Maritima, Sarlino a Castiglionu della Pescaja, přes Grosseto, kde musel projít přes četné bažiny. Dále přes Magliano a Montalto, Viterbo, kde udělal čtyřdenní přestávku a 4. května pokračoval dále na jih přes Sutri a Baccanello, do Isola Farnase, tam se Jindřich setkal s Mikulášem z Ligny, který nesl zprávy z Říma. Po vyslechnutí událostí z Říma, bylo jisté, že má Jindřich jen dvě možnosti. První byla vzdát se korunovace, otočit své šiky a odtáhnout zpět do Německa. To bylo samozřejmě nepřípustné. Nejen, že by celé jeho snažení přišlo vniveč, navíc by byl zostuzen před celým křesťanským světem. Druhá možnost byla připravit se k boji a Řím získat násilnou cestou do svého držení.¹⁹⁵ 6. května Jindřich přitáhl se svým vojskem k Milvijskému mostu přes řeku Tiberu, kde došlo k prvnímu střetnutí s vojenskými oddíly Jana z Graviny. Bitva byla pro římského krále vítězná. Toto vítězství však na Jindřichově celkové situaci nic nezměnilo. Ráno v sobotu 7. května překročil Jindřich Milvijský most a byl přivítán v táboře svých následovatelů v jihovýchodní části Říma, mnoha šlechtici z řad ghibelinů i četnými zástupy římského lidu. Jindřich doufal, že ona sobota bude jeho korunovačním dnem a vydal se dál ke Svatopetrské katedrále, kde chtěl přijmout císařskou korunu. Bohužel pro něj čtvrti Říma, přes které by musel projít byly pod plnou kontrolou jeho nepřátel. Dalšího dne se podařilo Jindřichovu vojsku získat Kapitol a senátorský palác, ale katedrála, kde mělo dojít k přijetí císařské koruny, byla pro krále stále nedosažitelná. Janovi Gravinskému navíc toho dne přibýly posily z Toskánska. Od toho okamžiku by byla snaha probít se ke svatopetrské katedrále bláznovstvím. Jindřich se pokusil s králem Robertem vyjednávat a vyslal do Neapole poselstvo. Robert věděl, že si může diktovat podmínky, neboť Jindřichova situace byla velmi bezútěšná. Obzvláště když i francouzský král Filip IV.

---

¹⁹⁵Schneider, F.: *Kaiser Heinrich VII. Dantes Kaiser*. Stuttgart: Kohlhammer, 1940, s. 123-126.

slíbil že Jindřicha v jeho snaze získat císařskou korunu nepodpoří. Robert za smír žádal, aby Jindřich provdal svou dceru Beatrix za Roberta syna Karla s podmínkou, že jejich potomek bude dědicem trůnu, nenarodí-li se Robertovi další následník trůnu. Dále měl být Karel jmenován doživotním vikářem v Toskánsku a pro Lombardii měl být jmenován vikář, na kterém se shodne jak Robert, tak Jindřich. Tím by se značně posílil vliv Anjouovců v celé Itálii. Řím měli společně spravovat rodiny Colonna a Orsini.¹⁹⁶ To byla cena za mír a za uvolnění cesty ke katedrále sv. Petra a zaručení nerušené korunovace, kterou Robert stanovil. Jindřich neměl v úmyslu se o moc nad Itálií dělit, šlo mu o jednotné spojené císařství a nechtěl z jeho moci ukrajoval ve prospěch cizích vládců. Navíc je nejisté, zda by ústup jednotek Jana z Graviny zajistil Jindřichovi volný průchod, neboť florenští odmítli ustoupit a uvolnit Jindřichovi cestu k Římské korunovaci, rozhodnutí setrvat za každou cenu.¹⁹⁷

Jindřich viděl, že korunovace ve Svatopetrské katedrále je velmi nepravděpodobná a pokud by jí dosáhl, tak jen za velkých ztrát na životech na obou stranách. Ani římský lid už nebyl z přítomnosti Římského krále tak nadšený, jako z počátku. Jindřichovi opět začali docházet peníze a způsob, kterým se rozhodl doplnit kasu se nikterak nelišil od způsobů v předchozích městech, která během tažení na Řím navštívil. Nařídil vybrání mimořádné daně od obyvatel Říma, což stejně jako v dřívějších případech vybírání poplatků od lidu vzbudilo velkou nevoli a nepokoje mezi obyvateli.¹⁹⁸ Italská města, která mu byla nakloněna ho nemálo zásobovala, jak vojskem, tak penězi na pokrytí vysokých nákladů na tažení. To však bylo nedostačující. Ani jeho vojsko nebylo nejpočetnější a v boji na otevřeném poli by římský král jistě neobstál proti četným guelfským jednotkám podporovaným vojsky Roberta Neapolského. Jindřich hledal spojence kde mohl. Snažil se

---

¹⁹⁶Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s.102-105. srov. Šusta, J.: *Dvě knihy českých dějin, Kus středověké historie našeho kraje, Kniha druhá, Počátky Lucemburské 1308-1320*. Praha: Argo 2002. s. 155.

¹⁹⁷Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s.102-105.

¹⁹⁸Tamtéž. s.104.

zpět dostat do Itálie Habsburky a jejich vojska, získat podporu Jakuba Aragorského i Karla Roberta krále Uherského a jejich armád. V tomto okamžiku však byla pomoc v nedohlednu a tak se Jindřich rozhodl nečekat na získání svatopetrské čtvrti a přijal císařskou korunu¹⁹⁹ v Lateráně.²⁰⁰ Korunovace proběhla v bazilice sv. Jana 29. června roku 1312, tedy o necelé čtyři měsíce později, než bylo původně plánováno při odchodu z Německa. Ke korunovaci došlo bez přímého papežského souhlasu. Kardinálové se zpočátku zdráhali ceremonii provést, ale na nátlak lidu, který věřil že korunování Jindřicha zastaví boje v Římě, nakonec Jindřicha VII. korunovali Římským císařem. Během slavnostní hostiny byl slyšet zvuk bojů z okolních čtvrtí. Ani korunovace, ani oslava neměli tolik vznešenosti, kolik si Jindřich představoval, že převzetí vlády nad celým císařstvím bude mít. Aby zakryl nedostatky tohoto podniku, vydal bezprostředně po korunovaci prohlášení, které nechal rozeslat králům, knížatům, prelátům i městům, ve kterém oznamoval, že všichni lidé podléhají jemu, jakožto jedinému vládci. Toto universalistické pojetí císařství se leckde nesešlo s přijetím a pozitivním ohlasem. Francouzský král Filip IV. Sličný reagoval obratem a Jindřichovi poslal dopis, ve kterém zmiňuje, že měl Jindřicha vždycky rád, ale že Francie měla vždy jen jednoho vládce, a tím byl francouzský král a že tomu tak bude i do budoucna. Filip IV. jednoznačně odmítl Jindřichovo universalistické stanovisko a svá tvrzení podložil četnými argumenty. O proti umě napsanému dopisu francouzského krále bylo Jindřichovo prohlášení poněkud strohé. Obsahovalo konstatování císařské nadvlády, jakožto faktu a dále se omezilo jen na poukazování na neúspěšné snahy svých předchůdců získat císařskou korunu, aby jeho povážlivý úspěch vynikl.²⁰¹ Papež se k Jindřichově korunovaci vyjádřil koncem července dopisem, ve kterém se radoval z Jindřichova úspěchu, ale zároveň ho důrazně vybízel k urovnání sporů s Robertem Neapolským. V

červenci byla Jindřichovi doručena také papežská bula se souhlasem k provedení, již

199Jindřichova korunovace zapůsobila na Danta Alighieriho natolik, že na chvíli odložil svůj rozepsaný traktát *De Monarchia* a napsal kancónu: *Virtù che il ciel movesti a sí bel punto*. in Montanelli, I.: *Dante a jeho doba*. Praha: Odeon, 1981. s. 214-215.

200Šusta, J.: *Dvě knihy českých dějin, Kus středověké historie našeho kraje, Kniha druhá, Počátky Lucemburské 1308-1320*. Praha: Argo 2002. s. 161-165.

201Spěváček J.: *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346*. Praha: Svoboda, 1994, s. 175.

provedené, císařské korunovace v libovolné katedrále. Obsahovala však podmínky, které Jindřichovi zakazovali jakýkoliv vojenský podnik vůči Robertovi Neapolskému. Císař se bránil pravdivým tvrzením, že Roberta nenapadl, že Robert je agresorem, který vyslal vojsko pod velením svého bratra, aby mu násilím zabránila v dosažení jeho práva na císařskou korunu. Také se hájil tím, že má právo podniknout kroky proti svým vazalům, kterým v podstatě byl i král Robert, postaví-li se proti jeho císařské moci. On jako římský císař bude hájit veškerá práva římské církve, ale není si vědom, že by byl papeži zavázán přísahou věrnosti. To byla nejspíš reakce na papežskou hrozbu kladbou, nepodvolí-li se Jindřich papežskému přání, neuzavře příměří s Robertem a neustoupí od bojů proti Neapoli. Robert Neapolský zpochybnil platnost Jindřichovi korunovace, neboť Jindřich před korunovací neodpřisáhl nenapadnout Neapolské království, jak požadoval papež v bule, kterou povolil korunovaci. Proto Robert žádal opakování korunovace i s příslušnou přísahou. Dále se snažil vykreslit Jindřicha jako spojence ghibelinů, jejichž snahou bylo již za Fridricha II.²⁰² poškodit církev. Hájil se, že svého bratra do Říma neposlal za účelem zabránit Jindřichovi v korunovaci, nýbrž aby ochránil zájmy církve.²⁰³

Již začátkem července roku 1312 se císař se svým vojskem stáhl z Říma a odebral se do Tivoli, kde rozbil tábor. Zde nastaly další komplikace, neboť mnozí Říští páni, kteří Jindřicha doprovázeli od začátku římského tažení zatoužili po návratu domů. Považovali další setrvání v nepřátelsky laděném Toskánsku za zbytečné riziko. Jindřich však o návratu do Němec nechtěl ani slyšet. Nejen že považoval za nečestné opustit spojence, jako byla města Piza, či Janov, která mu od začátku podniku dobře a věrně sloužila, navíc ho více lákaly peníze, kterých se mu v Itálii dostávalo více, než by získal z nevelkých německých důchodů. K tomu se pochopitelně přidalo nedávno získané spojenectví s Fridrichem III. Sicilským, který Jindřichovi přislíbil 50 000 fl. za každý rok, po který budou vedeny boje

---

202Fridrich II (1194-1250) římský císař (1212-1250)

203Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s.106-110.

proti Robertovi Neapolskému.²⁰⁴ S Fridrichovo pomocí zamýšlel dobít Neapol a pokořit odbojného krále Roberta. Spor, který vznikl mezi říšskými pány a Jindřichem skončil pro císaře nešťastně, neboť jeho tábor opustilo 600 rytířů a šlechtici, kteří mu byli od počátku velkou oporou, jako byli falkrabě Rudolf, norimberský purkrabí Fridrich, vienský a albánský hrabě Jan II. Dauphin, vienský hrabě Quido Dauphin. V neposlední řadě hrabě Ludvík Savojský. Odchod všech těchto pánů a jejich vojsk byla pro Jindřicha velká ztráta. Jindřich věděl, že se teď nemůže Robertovi postavit v přímém boji, a tak se stáhl se svými vojsky do Toskánska, které považoval za příhodnější a bezpečnější pro přečkání zimy a vyčkání na posly, než okolí Říma, kde se právě nacházel.²⁰⁵

2.4 Toskánsko-lombardské dobrodružství a konec císaře Jindřicha VII.

Následující rok, který Jindřich v Itálii strávil, připomínal spíše toulky rytíře s dobrodružnou povahou, než tažení císaře římské říše. Císařská armáda byla nepočetná a stále se zmenšovala hlavně následkem mnoha nemocí, které se v ležení začali šířit. Jindřich se nemohl nepřítelům postavit v přímém boji, rozhodl se tedy s nimi zúčtovat alespoň politicky, což však nemělo valný účinek. 12. září 1312 veřejně vyzval Roberta z Anjou krále Neapolského, aby se dostavil před Jindřicha a ospravedlnil své zločiny proti císaři. Robert se pochopitelně nedostavil a 16. dubna 1313 jej Jindřich odsoudil k smrti. Rozsudek ale nebyl nikdy vykonán.²⁰⁶

Z Říma zamířil Jindřich do Arezza, kde pobyl jeden měsíc. 12. září vyrazil se svým vojskem k Florencii s úmyslem dobýt toto centrum proti-císařského odporu v Toskánsku. Pevnost Caposelvoli nad Ambrou se mu vzdala bez boje. Město Montevarchi dobil během tří dnů hrad Sangiovanni, který patřil Florencii byl také během pár dnů dobit. Florentinové, když uslyšeli že se císař vypravil proti jejich městu sebrali armádu a nečekaje na posily se

---

²⁰⁴Fridrich slíbil Jindřichovi 50 000 fl. za každý rok kdy setr v boji proti Robertu Neapolskému.

²⁰⁵Šusta, J.: Dvě knihy českých dějin, Kus středověké historie našeho kraje, Kniha druhá, Počátky Lucemburské 1308-1320. Praha: Argo 2002. s. 165-166.

²⁰⁶Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s.110.

vydali k městu Ancise nad Arnem. Tím směrem zamířil i císař. Florent'ané odmítli střet na otevřeném poli a postavili tábor u Ancisy, aby císaři zabránili projít. Císař však Florentské obešel a když se jej Florent'ané jali pronásledovat, byli napadeni císařským oddílem, vedeným Jindřichem Flanderským, který na Florentské čekal u průsmyku pod Montelfi. Florentští vojáci prchli zpět do Ancise. Císař sice zvítězil, ale podle kronikáře z Florent'anů²⁰⁷ „tam zahynulo všeho všudy jen 25 jezdců a necelá stovka pěších; naproti tomu takřka všichni Němci, kteří pronikli, stíhající uprchlíky, útočně až do Ancisy byli usmrceni“²⁰⁸ Jindřich zanechal Florentské jednotky v Ancisy a vydal se dál na Florencii. 19. září oblehl Jindřich město Florencie. Z počátku měl možná naději město dobít, ale během prvních pár dní obléhání přibyly do města posily, vyslané guelfskými spojenci. Byli tam Lučtí, Pistojszí, Volterrští, Bolonští a mnozí další, kteří rebelovali proti Jindřichovi. Začátkem druhého týdne obléhání mělo město dvojnásobek císařské armády. Přesto nedošlo k většímu střetu. Obě strany vyčkávaly. Až koncem září odtáhl císař od města s nepořízenou.²⁰⁹ Císař ještě krátce pustošil okolí Florencie. Nejen aby poškodil své protivníky, ale také aby zajistil potravu pro své vojsko. Poté se stáhl do Poggibonizzi, kde obnovil hrad a dal mu jméno Císařský vrch. Zde se zdržoval až do 6. března. Situace nebyla pro Jindřicha příznivá. Ze všech stran byl obklopen nepřáteli a jeho vojsko se rychle zmenšovalo. Důsledkem drobných šarvátek s nepřítelem a nemocí mu zbývalo necelých 1000 jezdců. Z Poggibonizzi se vydal Jindřich zpět do Pisi, kde byl v bezpečí.²¹⁰ Když Jindřich neuspěl vojensky, jal se ztrestat Florencii alespoň skrze císařské právo, podobně jako tomu učinil u krále Roberta. Pozval Florencii a její spojence před císařský soud. Seznam odsouzených čítal mnoho jmen. Nikdo se však nedostavil, a tak dal všechny odsouzené do kladby.²¹¹ Z Pisi plánoval Jindřich napadnout Neapol. K dispozici mu bylo sicilské a janovské loďstvo, kterému měl velet Fridrich Aragonský, kterého Jindřich

207Tamtéž. s. 304-305.

208Villani, G.: *Florentské kroniky doby Dantovy*. Praha: Odeon, 1969, s. 305.

209Villani, G.: *Florentské kroniky doby Dantovy*. Praha: Odeon, 1969, s. 306-309.

210Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s.110.

211Tamtéž.

jmenoval doživotním admirálem svaté říše římské.²¹² Pozemní vojsko vedl sám císař Jindřich VII.. Nečekal na posily z říše, které mu byly slíbeny jeho synem českým králem a říšským vikářem Janem Lucemburským a 8. srpna vytáhl z Pisi. U Monte Aparti postavil tábor, jenže nemoc, již delší dobu sužující Jindřichovo vojsko, nyní zasáhla i samotného císaře. Z důvodu jeho onemocnění se vojsko vydalo zpět do Pisi. Na zpáteční cestě dne 24. srpna 1313 necelých dvanáct mil od města Siena podlehl Jindřich vysokým horečkám. S největší pravděpodobností zemřel na malárii. Jeho tělo bylo převezeno do Pisi, kde bylo za velikého smutku pohřbeno.

Po Jindřichově smrti se jeho armáda rozpadla. Němečtí páni se svými jednotkami se vrátili zpět do říše. Italské části vojska se rozešly zpět do svých měst, kde pokračovali v drobných bojích uvnitř komun i znesvářená města mezi sebou. Ačkoliv se Jindřich snažil přivést do Itálie mír, jeho mírová politika vztahy mezi jednotlivými stranami a městy pouze více vyhrotila.²¹³ Páni jednotlivých měst, kteří byli dosazeni do svých funkcí císařem, se ve svých úřadech pokusili udržet a svou moc upevnit. Někteří, například Matteo Visconti, se i nadále prezentovali, jako Říšští vikáři a tímto titulem zaštiťovali své činy.

2.5 Jindřichovy činy v obraze díla Danta Alighieriho

Jindřichovo působení v Itálii výrazně ovlivnilo politiku celého křesťanského světa. Jindřichova osobnost a jeho působení však také ovlivnily i další aspekty doby. Nemalý vliv měl na přední osobnosti kulturního života Itálie, jako byly Francesco Petrarca, či Giovanni Boccaccio. Nejvíce však zapůsobila osobnost Jindřicha VII. na Danta. Dante na základě Jindřichova působení napsal filosofický traktát „De Monarchia“, do češtiny překládané jako „o jediné vládě“. Dílo rozepsal v době Jindřichova římského tažení a dokončil ho kolem roku 1317.²¹⁴ Po celou dobu Jindřichova působení v Itálii básník císaře bedlivě

212Šusta, J.: Dvě knihy českých dějin, Kus středověké historie našeho kraje, Kniha druhá, Počátky Lucemburské 1308-1320. Praha: Argo 2002. s. 167.

213Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997. s.112.

214Kliment, J: *Doba a název spisu*. In: *O jediné vládě*. 1. vydání. Praha: Melantrich, 1942. s. 56.

sledoval a upínal k němu naděje na znovunastolení spravedlnosti a míru v zemi. Dantova politická aktivita zapříčinila jeho vyhnání z města. K celoživotnímu vyhnanství si vysloužil ještě označení úhlavní nepřítel města.²¹⁵ Považoval se za poškozeného florentským lidem, který ho vykázal a do konce jeho života mu nedovolil návrat do rodného města. Jindřichova politika amnestování vyhnanců byla pro Dantovu nadějí na návrat domů. Když se Florencie před římským císařem nesklonila, doufal Dante alespoň v potrestání těch, kteří mu způsobili tolik křivd.²¹⁶ Dante v díle *De Monarchia* popisuje ideální systém vlády a ideálního panovníka, pod kterým mohou být všechny spory urovnány a nastolena ideální jednotná říše. *Monarchia* není v Dantovo pojetí politický systém, nýbrž označení pro říši římsko německou, jakožto nadřazenou říši tehdejší Evropy. Mluví o časné monarchii aby poukázal na to, že jde o stát světský, nikoliv Boží království.²¹⁷ Domnívá se, že ideální stav věcí nastane pouze v případě, je-li vše řízeno jedním vládcem, který by byl nade všemi. Básník se správně zamýšlí nad problémem, jak mezi sebou mohou obyvatelé, či králové, kteří mají stejné mocenské postavení, rozsoudit spory? Řešením, které předkládá, je všem nadřazený jediný vládce.²¹⁸ Důležitý v Dantovo konceptu je také vztah císařství a papežství. Dante popírá tehdy panující názor, že by nebylo císařství bez papežství a vyvrací v té době oblíbenou teorii o dvou světlech²¹⁹. Bytí císaře je dle Danta na papeži nezávislé.²²⁰ Tento názor je u Danta pochopitelný, neboť byl svědkem papežské slabosti a manipulovatelnosti světskými vládci. Viděl, jak se papež musel přestěhovat do Avignonu a jak činil spíše to co chtěl francouzský král, než papež sám.²²¹ Dante popírá papežskou nadřazenost, neboť císařství je výtvar Boží.²²² Tento názor patrně sdílel i císař Jindřich, když se pohoršoval nad

---

215Bruni D'Arezzo, B.: *Nejstarší životopisy Dantovy*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1965. s. 41-42.

216Montanelli, I.: *Dante a jeho doba*. Praha: Odeon, 1981. 212.

217Kliment, J.: *Doba a název spisu*. In: *O jediné vládě*. 1. vydání. Praha: Melantrich, 1942. s. 10.

218Alighieri, D: *O jediné vládě*. Přeložil Bohumil Ryba. 1. vydání. Praha: Melantrich, 1942. s. 56.

219Teorie o dvou světích tvrdí, že s papežská a císařská moc jsou na tom stejně jako a slunce a měsíc. Měsíc bez slunečního světla nezáří, stejně tak císař císařova moc není ničím bez té papežské.

220Alighieri, D: *O jediné vládě*. Přeložil Bohumil Ryba. 1. vydání. Praha: Melantrich, 1942. s. 128-134.

221Mertl, Jan. *Z dějin politického myšlení*. 2. vydání. Praha: Orbis, 1943. s. 90.

222Kliment, J.: *Doba a název spisu*. In: *O jediné vládě*. 1. vydání. Praha: Melantrich, 1942. s. 85-86.

papežskou bulou, která hrozila kladbou každému, kdo by napadl Neapolské království a pronesl: „Ježto Bůh jest s námi, ani papež ani církve jeho nás nezničí; jen když proti Bohu se neprohřešíme“.²²³ Později věnoval Dante své dílo „De Monarchia“ císaři Ludvíku Bavorskému, je však více než zřejmé, že předlohou básníkovi stál císař Jindřich VII, který často bývá v literatuře označován jako Dantův císař.

---

²²³Šusta, J.: Dvě knihy českých dějin, Kus středověké historie našeho kraje, Kniha druhá, Počátky Lucemburské 1308-1320. Praha: Argo 2002. s. 173.

3 Jan a Karel

3.1 Nové postavení Lucemburků v Evropské politice

Smrt císaře Jindřicha VII. znesnadnila postavení Lucemburků na Evropské politické scéně. V říši se rozpoutal boj o Německou korunu. Teprve sedmnáctiletý syn Jindřicha VII. Jan, český král a lucemburský hrabě, se zprvu rozhodl ucházet o vládu v říši. Zpráva o smrti císaře zastihla mladého českého krále v září roku 1313 blízko města Biberach, když táhl se svým vojskem na pomoc Jindřichovi do Itálie. Pokračovat v tažení by byl nerozum. Jan dobře věděl, že pokud chce zachovat Lucemburky těžce vyzískaná území, je nezbytné se napřed vypořádat s politickou situací v říši. Zprvu zamýšlel získat pro sebe říšskou korunu a plynule převzít tituly svého otce. Jakožto říšský vikář a český král k tomu měl dobré postavení. To bylo však to jediné, co Jan pro podpoření své kandidatury na post římského krále měl. Papež Kliment V. nebyl mladému Lucemburkovi nakloněn. Jednání Janova otce Jindřicha VII. mělo ke konci jeho života značný a znatelný proti papežský charakter a Kliment se obával, že Jan bude v této proti církevní politice pokračovat. Ani z Francie nemohl Jan očekávat podporu kvůli zhoršení Lucembursko-francouzských vztahů, zapříčiněných politikou Jindřicha VII.. Nakonec Jan od své kandidatury odstoupil a jal se podporovat Ludvíka Bavorského²²⁴ v jeho snaze získat říšskou korunu. Proti Ludvíkovi postavil svou kandidaturu Fridrich Sličný Habsburský²²⁵. Králem římským se nechali korunovat oba Ludvík i Fridrich. V následujících letech se pozornost všech upínala především k vnitropolitickému boji říše, k boji o německou korunu.²²⁶

Soupeření o moc obou římských králů vyvrcholilo 28. září roku 1322 v bitvě u Mühldorfu, kde se srazila vojska Habsburská s vojsky Wittelsbachšskými podporovanými též králem Janem. Bitva byla vítězná pro Ludvíka IV.. Habsburkové utrpěli velikou

---

²²⁴Ludvík IV. Bavorský (1282-1347) římský král (zvolen 1314) a římský císař (1328)

²²⁵Fridrich I. Habsburský Sličný (1286-1330) rakouský vévoda a římský protikrál Ludvíka IV. Bavorského

²²⁶Spěváček, J.: *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346*. Praha: Svoboda, 1994, s. 187-211.

porážku, které rozhodla o mocenském rozložení. Ludvík IV. získal po osmi letech rozhodující postavení v říši.²²⁷

3.1.1 Ludvík Bavorský a jeho římské tažení

Po alespoň částečném ustálení situace uvnitř říše, obrátil Ludvík IV. svůj zrak k císařské koruně a pro její získání potřebnému tažení do Itálie. Také ghibelinská strana si také přála návrat císaře do Itálie. Roku 1327 líčí toskánští ghibelini v dopisech adresovaných králi Janovi, jak touží po návratu německé správy do Itálie, jak se Itálie zalila krví po Jindřichově smrti a návratu k italskému „bezvládí“. Dále poukazují na obavy z hrozící francouzské nadvlády a žádají českého krále, aby přijal od krále Ludvíka říšský vikariát a aby spravoval říšská území, jak tomu bylo již za římského tažení jeho otce císaře Jindřicha VII.. Ludvík Jana skutečně požádal, aby ho zastupoval ve věcech říšských v době jeho nepřítomnosti v Německu. Pro tažení za císařskou korunou se rozhodl v únoru roku 1327. Při tomto svém rozhodnutí musel plně spoléhat nejen na politické schopnosti českého krále, které byly již mnohokrát prokázány, když mu nechával ve správě území stále ještě značně neklidné, nýbrž také na jeho věrnost a pevnost jeho slova.²²⁸ Jan funkci vikáře přijal a spravoval říši do Ludvíkova návratu roku 1330. Ve funkci říšského vikáře nebyl Jan poprvé. Byla mu svěřena již dříve jeho otcem Jindřichem VII. také před jeho římským tažením.²²⁹

Ludvíkova výprava za císařskou korunou zprvu vypadala úspěšně. O letnicích 31. května roku 1327 se nechal Ludvík korunovat železnou korunou na krále Lombardie a 7. ledna 1328 již vstoupil do Říma, kde byla naplánovaná císařská korunovace. Povýšení na císařský post se Ludvíkovi dostalo 17. ledna roku 1328, kdy byl v Římě korunován, navzdory tvrdým protestům papeže Jana XXII.. Krátce po korunovaci 12. května 1328 se nový císař pokusil zasadit církvi, se kterou vedl spory, ránu označením Jana XXII. za

---

²²⁷Spěváček, J.: *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346*. Praha: Svoboda, 1994, s. 320-325.

²²⁸Šusta, J.: *České dějiny dílu II. část 2., Král cizinec*. Praha: Jan Laichter, 1939, s. 413-414.

²²⁹Tamtž. 411-415.

kacíře a jmenováním nového papeže Mikuláše V..²³⁰ Tato událost byla zlomem v Ludvíkově pobytu v Itálii. Vyhrotila boj mezi císařem a papežem Janem XXII., který trval již delší dobu. Jana XXII. utvrdila v jeho proti Ludvíkovské politice a učinila ho nepřístupným jakémukoliv kompromisu ve věci říšského císaře. Jediným pro Jana XXII. přípustným východiskem byla Ludvíkova abdikace. Ludvíkův boj s církví pohoršil mnohé obyvatele Říma, a tak musel město opustit. Přesunul se zpět do Lombardie a roku 1330 se vrátil zpět do říše.²³¹

Tak jako Jindřich VII. byl po cestě povzbuzován údernými dopisy plnými Dantovými, která byly plny optimismu, nadějí a budoucích úspěchů, stejně tak i Ludvík měl svého italského filosofa. Byl jím Marsilius z Padovy, který římského krále doprovázel na cestě za císařskou korunou. S Ludvíkem je spojovala nejen nelibost, kterou Janovi XXII. pociťovali, ale i papežův hněv, kterým ani na jednoho nešetřil.²³²

3.2 Janovo tažení do Itálie

3.2.1 Přípravy na cestu

Český král pravděpodobně celou dobu doufal v možnost získání římské koruny a koruny císařské pro sebe nebo alespoň pro svého syna Karla, ale věděl, že prozatím není v pozici, kdy by se mohl proti Wittelsbachovi postavit. Proto nadále upevňoval a rozšiřoval Lucemburská panství. Stěžejním územím, které se snažil získat za použití svých obratných diplomatických schopností, byla „brána“ do Itálie. Nejkratší cesta do Itálie vedla přes Tyrolsko. To patřilo Jindřichovi Korutanskému, kterého Jan roku 1310 vyhnal z Čech a na jeho úkor obsadil post českého krále. Janovi se podařilo oženit svého mladšího syna Jan Jindřicha s Jindřichovo dcerou Markétou a zajistit mu dědické nároky na Jindřichova území.²³³ Tomu, že se Jan chystal do Itálie, naznačovalo i povolání jeho syna Karla od

---

230Šusta, J.: *České dějiny dílu II. část 2., Král cizinec*. Praha: Jan Laichter, 1939, s.

231Spěváček J.: *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346*. Praha: Svoboda, 1994, s. 435-437

232Pelikán, J. a kol.: *Slovník italských spisovatelů*. 1. vydání. Praha: Libri, 2004 s. 478.

233Spěváček, J.: *Král diplomat*. Praha: Panorama, 1982, s. 203.

francouzského dvora, kam byl poslán na výchovu, do Lucemburska. Ponechání Karla ve Francii by v případě tažení do Itálie dávalo francouzskému králi Filipovi VI. silnou politickou páku proti českému králi.²³⁴

Pro zajištění lepší výchozí pozice pro cestu do Itálie bylo třeba získat souhlas jak císaře, tak papeže. Jan se již delší dobu snažil urovnat konflikt mezi papežem Janem XXII. a císařem Ludvíkem IV. Bavorským. Tyto pokusy, ve kterých se angažoval i Janův strýc Balduin Lucemburský a Ota Habsburský skončily neúspěšně. Ludvík sice odvolal svého papeže, ale Jan XXII. trval na svém stanovisku a byl ochoten smířit se s Ludvíkem jen když by abdikoval, což byl požadavek pro císaře nepřípustný. Jan si snažil zachovat neutralitu a zároveň oběma vyjít vstříc v požadavcích, které vůči českému králi vznášeli. Tato neutrální diplomatická pozice a významné mocenské postavení činily z krále Jana postavu, proti které se za dané situace nemohl postavit ani papež ani císař. Pozice, ze které mohl ambiciózní Lucemburk těžit, a která mu zajišťovala nejlepší podmínky pro vstup na Apeninský poloostrov, jehož politická situace kopírovala vztahy Říše a Avignonu.²³⁵

Už od císařova návratu do Němec, Ludvík opakovaně ujišťoval své Italské přívržence, že se co nejdříve do Itálie vrátí. Jako omluvu, pro neustálé odkládání opětovného vypravení vojska do Itálie používal nemoc českého krále, který v tu dobu opravdu churavěl, což svědčí o záměru jet do Itálie v Janově doprovodu, nebo tam dokonce poslat Jana samotného, jakožto zástupce císaře. Takový byl císařův postoj v dubnu roku 1330. Dále prohlašoval, že se dohodl se všemi významnými říšskými pány na uskutečnění tažení do Lombardie, do svátku Jana Křtitele, tedy do 24. června roku 1330.²³⁶

Aktivnímu podílu na Italské politice přisuzoval Jan nemalou důležitost. Od příprav na cestu do Itálie ho neodvedla ani smrt jeho ženy královny Elišky. Ta zemřela v Praze 28. září roku 1330 ve věku 39 let. Ačkoliv Jan původně slíbil vrátit se do Prahy, aby se

---

234Spěvák J.: *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346*. Praha: Svoboda, 1994, s. 476. a 483-484..

235Tamtéž. s. 459-460.

236Spěvák J.: *Král diplomat*. Praha: Panorama, 1982, s. 200

zúčastnil Eliščina pohřbu, nakonec se však spokojil se zástupným smutečním obřadem vykonaným v Tridentu. Ani dohoda Ludvíka Bavorského s Ottou Habsburským, na jejímž základě by Lucemburkové přišli o teprve nedávno nabytá dědičná práva na území Jindřicha Korutanského, nepřiměl Jana k ustoupení od cesty do Itálie, ke jejímuž započetí se mu naskytl vhodná příležitost koncem roku 1330.²³⁷

3.2.2 Počátky lucemburské signorie v Itálii

Ke konci roku 1330 pobýval král Jan v Korutanech. Tam za ním přišli poslové z města Brescia s žádostí o pomoc. Brescia bylo guelfské město uprostřed ghibeliny kontrolované oblasti. V té době na něj byl vyvíjen veliký tlak z města vyhnanými ghibeliny. Také ghibelinský Milán, ve kterém vládli Visconti, si snažil podmanit Brescii. Další, kdo si město nárokoval byly Veronští páni dela Scalla. Brescijští se na českého krále obrátili s prosbou o pomoc v této nesnadné situaci a nabídli mu vydat město do správy, výměnou za ochranu, kterou mohl český král Brescii poskytnout. Brescia sice spadala pod správu krále Roberta Neapolského, ale ten nouze města nedbal. Pro Jana to byla ideální příležitost. Do Itálie vstoupil nikoliv jako nezvaný dobyvatel, ani v honbě za císařskou korunou, ale jako ochránce, přicházející na žádost obyvatel města Brescia, který přichází, aby zřídil mír na poloostrově a usmířil bojující zneprátené strany, stejně jako jeho otec císař Jindřich VII.. Jan vyslal do Brescia 300 jezdců jako předvoj a záhy je se 400 jezdců následoval. Do města vstoupil 31. prosince za nadšeného jásotu obyvatel.²³⁸

Janův vstup do Itálie vyvolal v mnoha obyvatelích poloostrova, obzvláště pak u ghibelinů, nostalgické vzpomínky na slavné tažení jeho otce Jindřicha VII. a opětovné naděje na nastolení míru a jednotné vlády jak ji popisoval Dante Alighieri ve svém díle *De Monarchia*.²³⁹ Prvotní nadšení Brescijských však brzy pominulo. Hlavními důvody byla

237Spěváček J.: *Karel IV., život a dílo 1316-1378*. Praha: Svoboda, 1979, s. 79-80

238Villani, G.: *Florentské kroniky doby Dantovy*. Praha: Odeon, 1969, s. 426.

239Šlo pouze o připodobnění Jana svému otci lidem. Dante se o osobu Jana významněji nezajímal. Pravděpodobně pro to, že Jan nezískal ani se nepokusil významněji vztáhnout ruku po římské koruně po jeho otci. Jana vrchol jeho politické kariéry hodný opěvování v básních teprve čekal. Dante se hlavních úspěchů tohoto obratného evropského politika nedožil. In Kalista, Z.: *Karel IV. a Itálie*. Praha: Vyšehrad, 2004, s.191.

Janova dohoda s veronskými Scaligery, na jejímž základě pozval Jan zpět do města ghibeliny, kteří se zdržovali ve vyhnanství. Dalším vážným důvodem, byla ne příliš dobrá Janova finanční situace, ve které se po příchodu do Brescie nacházel. Ačkoliv před výpravou do Itálie sehnal jisté množství peněz, ukázala se výprava i králův rušný společenský život nákladnými. Pro získání dalších financí na udržení svého nákladného způsobu života a zaplacení výdajů spojenými s tažením začal Jan uzavírat mnohé půjčky, které byly opřeny o zástavy brescijského majetku. Stejně jako jeho otec také Jan začal obchodovat s veřejnými funkce a vikářem města Brescie jmenuje Federica de Castelbarco, který byl Janovi nápomocen při získávání půjček.²⁴⁰

Krátce po obsazení Brescie se k Janovi začali sjíždět zástupci italských měst s žádostmi o podporu a pomoc. Před ghibeliny vystupoval Jan jako císařský zmocněnec. Před guelfy stavěl král do popředí své dobré vztahy z Avignonem a francouzským králem. Vystupoval a jednal jak z pověření císaře, tak církve. Ani jedno z těchto tvrzení nebylo pravdivým. Ludvíkovi se Janův italský podnik nezamlouval a nesouhlasil s ním a v době Janova příjezdu se spolčoval s Habsburky v proti lucemburské činnosti. Ani papež nedal českému králi výslovné svolení s italským tažením, ani Jana nepověřil aby Avignon zastupoval a jednal jeho jménem. Proti Janovi však otevřeně nevystoupil, doufaje, že spor mezi českým králem a císařem vygraduje v krizi císařství, které zapříčiní Wittelsbachův pád. Situace v Itálii byla natolik neklidná, že ačkoliv Jan neměl ve skutečnosti pověření ani jedné strany, bylo pánům měst milejší přijmout Jana v naději na urovnání politické situace na poloostrově a možné žití v míru, než neustálými boji škodit obchodu a bytí vůbec.²⁴¹

Z nejasné pozice, kterou Jan v Itálii zastával vytěžil nemalé finanční zálohy, které mu na vyžádání jakožto římskému vikáři již v lednu vyplatili přední zástupci ghibelinské strany. Od Aloysia Gonzagy z Mantovi obdržel slib na vyplacení 70 000 zlatých. I Veronští

240Šusta, J.: *České dějiny dílu II. část 2., Král cizinec*. Praha: Jan Laichter, 1939, s. 511-512

241Spěvák J.: *Karel IV., život a dílo 1316-1378*. Praha: Svoboda, 1979, s. 80-82.

se zavázali k obdobnému příspěvku výměnou za záruky ponechání území, které Scaligerům přidělil císař Ludvík na úkor Azza Viscontiho.²⁴²

Jan postupně ovládl města Bergamo, Como, Pavii, Novaru, Vercelli a Bobbio. Dále jakožto svrchovaného vládce uznala města Cremona, Parma, Borgo, San Donnino, Modena, Reggio, Bologna, Piacenza, Verona, Mantova a Luca.²⁴³

Na rozdíl od svého otce Jindřicha VII., který se snažil ve všech ovládnutých městech zavést stejný model vlády, byl Janův způsob vlády v podmaněných městech nejednotný. V některých zasahoval do správního systému, v jiných měla jeho vláda pouze nominální charakter bez mocenské podstaty.²⁴⁴ Bergamo se Janovi poddalo podobně jako Brescie. Jeho obyvatelé byly unaveni věčnými stranickými boji. Bergamo se stalo dědičnou signorií českého krále. Jan zde zakázal, tak jako kdysi Jindřich VII. příslušnost ke stranám gibelinů či guelfů v naději na uklidnění vnitropolitického boje. Jiným případem bylo Como, či Milán, kde Jan jmenoval stávající pány měst vikáři a více do městské správy nezasahoval. Pouze pobíral daně, které mu tato města odváděla.²⁴⁵ Mezi města, které se stala lucemburskou signorií patřila i Luca. Ta zažádala Jana o pomoc poté co se dostala do obležení Florentských vojsk, která si osvojovala práva na město i oblasti Luce náležící. Jan vyslal do Florencie posly v domnění, že se najde mírové řešení. Bohužel florentští se odmítly Luci vzdát a Jan musel zasáhnout vojensky. Florentští od obléhání Luci upustili a Janovi rytíři město obsadili 1. března 1331. Město se z vděčnosti a pro zajištění si podpory proti případnému návratu Florentských prohlásilo za dědičnou Lucemburskou signorii. Věrnost tedy odpřisáhli obyvatelé města nejen Janovi, ale i jeho synu Karlovi a jejich potomkům.²⁴⁶

242Šusta, J.: *České dějiny dílu II. část 2., Král cizinec*. Praha: Jan Laichter, 1939, s. 514.

243Spěváček J.: *Karel IV., život a dílo 1316-1378*. Praha: Svoboda, 1979, s. 80-81.

244Tamtéž. s. 81.

245Šusta, J.: *České dějiny dílu II. část 2., Král cizinec*. Praha: Jan Laichter, 1939, s. 514-515.

246Tamtéž. s. 516-517.

Janova činnost se již z počátku jeho působení na poloostrově částečně přeorientovala z usmiřování znesvářených stran na obohacování se a užívání života plného přepychu a dobrodružství. I Matteo Villani popisuje ve své kronice Jana jako čecháčka hladného na groš a toužícího po vladařství.²⁴⁷ To však nemění nic na tom, že si Jan svým přístupem a nadějí, kterou vzbuzoval u mnohých pánů a hlavně u lidu během měsíce podrobil větší část Lombardii a získal nemalý vliv i v Toskánsku a Emilii Romagna.²⁴⁸

Od počátku roku 1331 přestává Jan vystupovat pouze jako říšský vikář a začíná se prezentovat jako signor a pán jednotlivých měst. Také značná část jeho politické činnosti se začíná orientovat na konstituci Lucemburského panství v Itálii.²⁴⁹ Začátkem roku 1331 povolal Jan do Itálie svého syna Karla, který v tu dobu pobýval v Lucembursku pod dohledem svého strýce Balduina Lucemburského. Proč povolal tehdy patnáctiletého Karla do Itálie není jisté. Pravděpodobně však chtěl posílit lucemburský vliv ve městech, která se stala lucemburskou signorií s dědičným právem. Spoluúčast mladého Lucemburka na správě těchto oblastí, kterými byly Luca, Bergamo a Modena, mohla do značné míry posílit postavení Lucemburků, které se kvůli Janovo kořistnické politice a vysokým daním, která musela města českému králi odvádět začalo stávat nestabilním. Jan doufal, že přítomnost mladého Lucemburka nezatíženého minulostí mohla napomoci uklidnění situace.²⁵⁰

Villani, G.:*Florentské kroniky doby Dantovy*. Praha: Odeon, 1969,

3.3 Povolání syna Karla a správa Itálie v letech 1331-1333

Svůj příchod do Itálie popsal Karel Lucemburský ve svém životopise. 29. března 1331 přijel Karel do Pávie. Ubytoval se v klášteře sv. Augustina, odkud byly kanovníci vyhnáni Ludvíkem Bavorským a Lucemburky pozváni zpět. Krátce po příjezdu Karel

---

247Villani, G.:*Florentské kroniky doby Dantovy*. Praha: Odeon s. 436.

248Spěváček J.: *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346*. Praha: Svoboda, 1994, s. 479.

249Tamtéž. s. 480-481.

250Spěváček J.: *Karel IV., život a dílo 1316-1378*. Praha: Svoboda, 1979, s. 83.

zakusil nebezpečnost italského prostředí na vlastní kůži. Karlově družině byl podán jed přimíchaný do oběda. Život Karlovi zachránil půst, který držel před mší. Travič byl záhy dopaden a během výslechu se přiznal, že příkaz pro podání jedu obdržel od milánského vladaře Azza Viscontiho.²⁵¹ Ačkoliv byl Azzo Visconti označen travičem za zadavatele atentátu, je jeho vina, vzhledem k praktikám, které bývaly v té době k výslechu používány, diskutabilní. Je však jisté, že patřil do skupiny možných podezřelých, už jen z důvodů nedobrych vztahů s Karlovo otcem Janem, trvajících již od jednání Azza s Janem z jara roku 1330.²⁵²

Z počátku pobýval Karel se svým otcem v Parmě, které byla chápána jako centrum lucemburské vlády v Itálii. Jan stále na vystupoval jako pověřenec císaře, tak se schválením papeže. Svědčí o tom povýšení bratrů Orlanda a Pietra Rossi na hrabata, k čemuž by ho opravňovalo pouze císařské pověření.²⁵³ O zlepšení vztahů s papežem zase vypovídá dohoda ze 17. dubna 1331 s papežským legátem Bernardem du Pojet, ve které Jan slíbil, že bude zpravovat města, která mu udělila signorii jménem církve a v její prospěch. Dále bylo v dohodě uvedeno, že nebude podporovat Ludvíka IV. Bavorského a že neuznává jeho nárok na císařský titul.²⁵⁴ Ani Jan ani Karel se však dohodou neřídili.²⁵⁵ Povolání Karla do Itálie se ukázalo jako dobrý tah, neboť mu mohla být svěřena lucembursky ovládaná území do správy, neboť král Jan byl nucen v červnu opustit Itálii. Z Itálie odjel z důvodu rostoucího odporu císaře Ludvíka proti lucemburskému počínání v Itálii. Již v dubnu Ludvík Bavorský prohlašoval, že se silným vojskem vtrhne do Itálie aby zabránil neschválenému počínání krále Jan. Ačkoliv to byly pouze o řeči, které císař nehodlal realizovat, dostatečně odráželi nelibost s jako císař přihlížel dění v severní Itálii.²⁵⁶ Jan opustil Parmu 2. června 1331. Slyšení u císaře se mu však dostalo až koncem července v

---

251 Karel IV.: *Vlastní životopis*. Kroniky doby Karlovi. Praha: Rudé právo, 1987, s. 21.

252 Spěváček J.: *Karel IV., život a dílo 1316-1378*. Praha: Svoboda, 1979, s. 77-78 a 83-84.

253 Tamtéž. s. 84-85.

254 Spěváček J.: *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346*. Praha: Svoboda, 1994, s. 481-482.

255 Spěváček J.: *Karel IV., život a dílo 1316-1378*. Praha: Svoboda, 1979, s. 84-85.

256 Spěváček J.: *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346*. Praha: Svoboda, 1994, s. 485-486.

Řeznu. Jednání s císařem bylo pro Lucemburka nadmíru úspěšné. Císař uznal Janovu signorii ve městech Bergamo, Bobbio, Brescia, Cremona, Milán, Modena, Novara, Parma a Pavia. Tato města měl Jan ve správě jako říšskou zástavu. Město Luca bylo uznáno jako Lucemburské dědičné léno. Navrch byla 13. srpna uzavřena dohoda o vzájemné ochraně a pomoci při hájení říšských zájmů v severní Itálii. Pro Jana znamenal výsledek jednání upevnění lucemburského postavení v Itálii.²⁵⁷

Správa lucemburských signorií v době Janovy nepřítomnosti byla svěřena tehdy patnáctiletému Karlovi. Jako poručník a rádce mu byl určen Ludvík Savojský, který býval důvěrníkem císaře Jindřicha VII. a i králi Janovi se osvědčil jako rádce při jeho Italském podniku, neboť vzhledem k dřívějším zkušenostem mu situace na poloostrově nebyla cizí. Další vývoj situace v Itálii však prokázal, že to nebyla šťastná volba.²⁵⁸ První měsíce Karlovi správy byly klidné a mladý Lucemburk si vedl až překvapivě dobře. Situace ve městech byla poklidná boje v Lombardii a Emilii ustaly díky dobrým vztahům s papežským legátem Bertrendem du Pojet²⁵⁹ a občasný výboje Florencie se dařilo bez větších potíží odrážet.²⁶⁰ Lucemburská správa značně omezovala moc některých Italských pánů, kteří začali být se situací velmi nespokojeni. Jednalo se o milánského Azza Viscontiho, veronského Mastina della Scala, ferrarského markraběte Rinalda d'Este a mantovského Aloysia Gonzaku. Podporování neapolským králem Robertem a Florencií utvořili protilucemburskou ligu. Prvním protilucemburským činem, na kterém se liga podílela, bylo povstání v Brescii, které započalo 15. června roku 1322. Povstání bylo značně podporováno i brescijskými guelfy, kteří byly nespokojeni s návratem omilostněných ghibelinů a s vysokými daněmi, kterými byli sužováni již od Janova převzetí vlády nad městem. Brescijsí guelfové spolu s veronskými žoldněři přebrali během jednoho dne

---

257Spěváček J.: *Karel IV., život a dílo 1316-1378*. Praha: Svoboda, 1979, s. 86.

258Tamtéž. s. 85.

259 Bertrand du Pojet kardinál (1316-1352), papežský legát v Lombardii

260Šusta, J.: *České dějiny dílu II. část 2., Král cizinec*. Praha: Jan Laichter, 1939, s. 548.

vládnou nad městem. Česká posádka města se stáhla do citadely, kde byla obléhána. Ve zbylé části města došlo k hromadnému vyvražďování ghibelinského obyvatelstva.²⁶¹

Karlův poručník se k mladému princovi obrátil zády a spěšně opustil Parmu, kde spolu s Karlem pobýval. Zrada Ludvíka Savojského byla pravděpodobně předem naplánována. Patrně pro to, že Ludvík byl tchánem milánského Azza Viscontiho. Ten obsadil 20. září 1332 Bergamo. Dále oblehla liga Modenu, zatím co Karel soustředil většinu vojska na obranu Lucy. Vojska ligy, které obléhala Modenu se 27. října stáhla pod hrad San Felice, který chtěla dobít. Karel vytrhl s vojskem obleženému hradu na pomoc. 25. listopadu 1332 vypukla bitva u San Felice, které se účastnil i sám Karel. Bitva trvala celý den. Karel se však nemohl v bitvě zdržet až do konce, neboť během řeže utrpěl lehká zranění a musel ustoupit. Jeho vojsko však zvítězilo. Úspěšnost v této bitvě a svou záchranu z bitevní vřavy poté co utrpěl zranění a jeho kůň padl, připisoval mladý Lucemburk svaté Kateřině, kterou pojal za svou patronku o čemž svědčí množství soch a vyobrazení, které nechal Karel v pozdější době vyhotovit.²⁶²

Ačkoliv se podařilo odrazit vojska protilucemburské ligy u Lucy, Modeny, i na mnohých jiných místech, lucemburská signorie nezůstala nedotčena. Koncem roku 1332 zůstala v lucemburském držené pouze města Parma, Cremona, Modena, Regio a Luca. Začátkem roku 1333 se Karel přesunul do Lucy, které stále odolávala Florentským útokům pod vedením, Lucemburkům oddaného, Filippim de Reali. Pro zlepšení lucké obrany nechal Karel postavit poblíž města hrad pojmenovaný na jeho počest Montecarlo. Poté se vrátil zpět do Parmy.²⁶³

Ve svém životopise Karel tvrdí, že v době jeho návratu do Parmy, zahájili jeho odpůrci jednání s jeho spojenci, s Marsigliem de Rossi, Ghibertimem da Fogliano, Manfredem de Pii a zástupci Parmy Modeny a Regia. Jednání se mělo týkat přestoupení

261Spěváček J.: *Karel IV., život a dílo 1316-1378*. Praha: Svoboda, 1979, s. 87.

262Tamtéž. s. 87-88.

263Tamtéž. s. 88-89.

Karlovo spojenců ke straně protilucemburské. Karel píše, že božím zásahem. Poté co vítr zhasl svíce a rozfoukal hostie v kostele, kde dali spiklenci před uzavřením dohody sloužit mši „zvolali všichni jedním hlasem: „Bohu se nelíbí, co jsme se rozhodli učinit!“ A tak rozpustili radu a rozešli se všichni do svých domovů.“²⁶⁴ Zda k této schůzce kdy došlo a pokud ano zda byla přerušena jak Karel popisuje je nejisté. Tento příběh z Karlova životopisu nám však může posloužit jako výpověď o veliké zbožnosti budoucího českého krále a císaře.²⁶⁵

Zatím co Karel bránil Lucemburské Signorie, Jan se sešel s papežem Janem XXII. aby jednali o podpoře dalšího postupu Lucemburků v Itálii. Jednání se konalo v Avignonu od 10. do 24. září. Jan dosáhl papežského schválení svého působení v Itálii. Zavázal se však, že do 29. září 1333 vydá papeži město Lucca a slíbil, že vypoví poslušnost císaři Ludvíkovi, dokud se neusmíří s papežem, tedy slib opačný, než složil císaři. Dále musel Jan slíbit, že nenapadne území Roberta Neapolského a že případné vypořádání se s jeho ostatními Italskými protivníky neprovede bez souhlasu papeže.²⁶⁶

S pomocí francouzského krále sebral ve Francii vojsko čítající 800 rytířů a 800 pěších²⁶⁷. O vánočních svátcích 1332 se s vojskem vypravil z Paříže na pomoc svému synovi. Jel přes Savojsko, Piemont, Turín a Cremonu. Do Parmy, dorazil 26. února 1333.²⁶⁸ Tam se opět setkal se svým synem. Společně vytrhli proti Pávii. Tu však nedobili. Ani Bergamo, které bylo zrazeno a páni de Colleoni otevřeli Lucemburskému vojsku bránu, nebylo nakonec dobyt.²⁶⁹

---

264 Karel IV.: *Vlastní životopis*. Kroniky doby Karlovi. Praha: Rudé právo, s. 23-24.

Touto citací z Karlova životopisu jsem chtěl poukázat na Karlovu zbožnost, která do jisté míry ovlivňovala jeho vladařská rozhodnutí. Více Kalista Z.: *Císař Karel IV. a Dante Alighieri*. Napoli, 1963.

265 Šusta, J.: *České dějiny dílu II. část 2., Král cizinec*. Praha: Jan Laichter, 1939, s. 556.

266 Šusta, J.: *České dějiny dílu II. část 2., Král cizinec*. Praha: Jan Laichter, 1939, s. 557-558.

267 Karel ve svém životopise uvádí dokonce 1600 jízdních těžkooděnců, tedy vojsko značně rozsáhlejší./ Karel IV.: *Vlastní životopis*. Kroniky doby Karlovi. Praha: Rudé právo, s. 24.

268 Spěvák J.: *Karel IV., život a dílo 1316-1378*. Praha: Svoboda, 1979, s. 89.

269 Karel IV.: *Vlastní životopis*. Kroniky doby Karlovi. Praha: Rudé právo, s. 24.

Ve snaze dosáhnout obratu na válečném poli se rozhodli Lucemburkové spojit své síly s vojskem papežského legáta Bertranda du Pojet, se kterým udržovaly již delší dobu dobré politické vztahy. Společně zaútočili na Ferraru 14. dubna 1333. Odpor na který narazili byl však příliš silný a protilucemburská liga připravila spojeným vojskům lucemburským a papežským zdrcující porážku. A lucemburská vojska se musela stáhnout. Po této porážce se Karel pokusil o několik výpadů na nepřátelské území, které však nebyly pro Lucemburka úspěšné. Dokonce musel být zachraňován Janovým vojskem poté, co zůstal v obklíčen nepřáteli u města Cremona. Vojenské postavení Lucemburků bylo značně oslabené a byli nuceni přijmout nabídnuté dočasné příměří. Těchto jednání se Karel již nezúčastnil, neboť 16. července odjel do Lucy, aby uklidnil situaci vzniklou odstoupením vikáře města Simona Filippiho de Reali. Zde pokračuje spor mezi Karlem a Janem, který započal již když Jan slíbil Lucu papeži. Karel byl proti tomuto rozhodnutí. Jan, navzdory dohodě s papežem, chtěl Lucu prodat a to buď Pise, nebo Florencii. Na Karlovo naléhání český král od tohoto úmyslu upustil. Jan viděl, že další boje proti lize by byly marné a tak posílá svého syna do Čech. Karel opouští Lucu 12. srpna roku 1333. Po Karlově odjezdu byla Luca nakonec dána do správy rodu de Rossi. Samozřejmě, že za nemalý poplatek. Jan opouští Itálii 24. října 1333 a zanechává to co zbylo z Lucemburské signorie ve správě jmenovaných vikářů.²⁷⁰

3.4 Karlův návrat do Itálie

Karlovy spory s otcem, které započali během společné vlády v Itálii, se postupem času prohlubovali i během Karlova působení v českých zemích. Roku 1337 byl vztah mezi otcem a synem vyhrocený na tolik, že hrozilo vypokunutí války. Karel však věděl, že válka by Lucemburky znatelně oslabylo a raději se rozhodl Čechy opustit. V dubnu onoho roku se odebral k bratrovi do Tyrolska. Vzhledem k napjatým vztahům a Habsburky zvolil cestu oklikou přes Uhry a do Tyrolska dorazil začátkem června. Zklamán ztrátou vlády nad

---

²⁷⁰Šusta, J.: *České dějiny dílu II. část 2., Král cizinec*. Praha: Jan Laichter, 1939, s. 562-569.

Českými zeměmi a ne příliš radostnými vyhlídkami na spoluvládu s Janem Jindřichem na území s velmi silným politickým vlivem šlechty, obrátil svůj zrak k severu Itálie. Území, které s otcem teprve před čtyřmi roky opustil se stále zmítalo v bojích mezi pány jednotlivých měst a komunami. Karel viděl v tomto územím značný potenciál jak politický, tak finanční. Mladý Lucemburk shromáždil v Neumartu malý oddíl tyrolských rytířů a s nimi se vydal k hradu Primiero, který tou dobou obléhalo benátské vojsko. Díky překvapení, které bylo na jeho straně, se hradu zmocnil takřka bez boje. Okamžitě se obrátil k Bellunu, které také dobyl. Do města vstoupil 4. července. Tím Karel získal dostatečně pevné postavení, aby mohl zahájit jednání s ligou, které se vytvořila proti Skaligerům vedených Mastimem della Scala.²⁷¹ Území pánů della Scala se v té době rozpínalo od Trevisa a Padovy až po Lucu a vytvořila se proti nim liga měst Florencie, Milána, Ferary, Mantovy, Bologně a Benátek, které v tomto spolku měly hlavní slovo a vůdcovskou roli.²⁷² 28. června 1337 byla uzavřena dohoda o společném postupu ligy a Karla s Janem Jindřichem proti Mastimovi della Scala. Benátky propůjčili Karlovi 700 rytířů, se kterými se vydal k Feltre, které bez větších potíží dobyl. Ve městě obdržel doživotní titul kapitána v Belunu i Feltre a obě města ho přijala za svého signora. Dále se nehodlal boji v Itálii zabývat. Velení svých jednotek přenechal Janovi z Lipé, který však záhy zemřel a jeho post přebíral Zbyněk Zajíc z Valdeka. Pán z Valdeka také obdržel plnou moc k zastupování Karla v chystaných mírových jednáních se Skaligery. Karel se ještě chvíli zdržel ve Feltre a poté se odebral zpět do Tyrolska. V říjnu byl však již na cestě do Čech, kde se vrátil k povinnostem plynoucích z postů, které mu byly přiznány českým králem.²⁷³

To byl na delší dobu poslední podnik v Itálii s osobní účastí některého z Lucemburků. Bylo tomu tak hlavně z důvodu napjaté situace v celé Evropě, které nakonec pro rod Lucemburků vyzněla pozitivně. Za vydatné podpory Avignonu a Francouzského

271Šusta, J.: *České dějiny dílu II. část 3., Otec a syn 1333-1346*. Praha: Jan Laichter, 1946, s. 1253-355 a 271-273.

272Colling-Kerg, V.: *Les Relations entre la maison de Luxembourg et Venise aux XIV. En XV. Siècles, Medioevo europeo: Giovanni e Carlo di Lussemburgo in Toscana (1331-1369)*, Lucca. 2002, s109-110.

273Šusta, J.: *České dějiny dílu II. část 3., Otec a syn 1333-1346*. Praha: Jan Laichter, 1946, s. 273-277

krále se na úkor Ludvíka IV, Bavorského roku 1346 stal Karel králem římské říše. Z počátku byl plně zaměstnán děním v Evropě. K Itálii obrátil svůj zrak až čtyři roky po získání, královské korunovace. Stalo se tak díky divokým plánům Coli di Rienza²⁷⁴, který se po neúspěšném pokusu realizaci znovuoobnovení celosvětové vlády mocného římského impéria, pokusil pro svou myšlenku získat římského krále.²⁷⁵ Cola nebyl jediný kdo doufal v brzký příjezd římského krále do Itálie. I italský básník Francesco Petrarca vybízí Karla k tažení za císařskou korunou hned třemi dopisy z let 1351, 1352 a 1353.²⁷⁶ Karel však již dříve prokázal, že narozdíl od svého otce a děda neholduje zbrklému jednání a rozhodl císařskou korunovaci počkat na vhodnější dobu. Roku 1354 opouští prahu. Následující rok v 6.ledna přijímá v Miláně korunu krále Lombardie a 5. dubna roku 1355 je Karel korunován na císaře Karla IV.

274Viz. blíže Macek, J.: *Cola di Rienzo*. Praha: Orbis, 1965,

275Spěvák J.: *Karel IV., život a dílo 1316-1378*. Praha: Svoboda, 1979, s. 226-227.

276Petrarca, F.: *Listy velkým i malým tohoto světa*. Praha: Odeon, 1974, s. 176-204.

4 Shrnutí působení Lucemburků v Itálii a závěr

Itálie byla po celý středověk politicky významným územím, ke kterému se oči vládců upíraly v naději na značný výtěžek a rozšíření moci. Stávala se platformou pro plány na sjednocení a podmanění si západního světa, jak tomu zamýšlel i Jindřich Lucemburský. Jeho cestu k „Evropě pod jediným císařem z rodu Lucemburků“ překazila náhlá smrt. Nic však nenaznačuje tomu, že by chtěl centrum své vlády trvale přesunout do Itálie, spíše mu měla posloužit jako finanční a mocenská opora v jeho dalším postupu. Není jisté, zda se hodlal v Itálii zdržet delší dobu nebo jestli plánoval po pacifikaci odbojné Florencie odjet zpět do říše, která byla v té době centrem moci římského krále a císaře. Vše naznačuje, že chtěl před odchodem z poloostrova celou Itálii sjednotit pod svou správou. Chtěl přeměnit Itálii na síť signorií reformovaných k jeho obrazu a spravovaných vikáři podřízených generálnímu vikáři, který by se zodpovídal císaři. Jindřichovo počínání na poloostrově mělo vpravdě císařský charakter. Města opravdu jedno za druhým přijímala jím jmenované vikáře. Poddávala se jeho vládnímu konceptu jak lokálnímu, tak pro celou Itálii a poskytovala mu nemalé prostředky pro jeho další postup.

Jindřich věděl, že aplikace vládního konceptu, jaký znal ze zaalpských zemí by v rozmanitém a politicky „divokém“ prostředí Itálie neměla úspěchu, proto se rozhodl pro koncept usmíření postavený na křesťanských ideálech míru. Jindřich předpokládal, že všichni k němu budou vzhlížet jakožto k vysvoboditeli z věčných bojů, které sužovaly celou Lombardii a Toskánsko. Bohužel názorová rozdílnost jednotlivých stran byla příliš veliká. Odpor guelfské strany, která byla iniciátorem protijindřichovské politiky, vzrostl odmítnutím jeho konceptu svrchované císařské moci francouzským králem Filipem IV. a neapolským králem Robertem. Ne všemi však byl Jindřichův koncept odmítnut. Fridrich Sicilský viděl v Jindřichově postupu možnost upevnit své postavení nebo dokonce rozšířit své území i sféru vlivu, poddal se Jindřichovi a přijal jeho nadvládu a byl jmenován říšským admirálem. I mnozí ostatní se snažili z Jindřichova působení v Itálii vytěžit co

mohli. Pro papeže to byla možnost vymanit se z francouzského područí. Pro vyhnance z měst byla Jindřichova politika neočekávanou možností návratu do svých domovů a znovunabytí ztracených statků. Bohužel pro Jindřicha poté co pomohl Italským vyhnancům ve většině případů nepřišel jejich vděk, nýbrž nevděčné, na císařovi úmysly ohledy neberoucí, sledování vlastních mocenských cílů a záměrů. Města a jejich páni neměli zájem podílet se na Jindřichově ideálním světovládném konceptu. Jejich cílem bylo rozšíření vlastních statků bez ohledu na Jindřichovu císařskou ideu. Francouzský král, Neapolský král, ani vládcí významných italských měst nebyly ochotni přijmout mír a jednotu na úkor své moci a majetku, což v kombinaci s absencí pevné mocenské základny v říši, bylo hlavním důvodem neúspěchu Jindřichova zbrklého, ale odvážného Italského podniku.

Situace Jana Lucemburského byla oproti případu Jindřicha VII. značně odlišná. Jan se nesnažil o získání celé Itálie, jen o rozšíření lucemburského panství o Lombardii a sever Toskánska. Díky tomuto území by lucemburské državy utvořili velmi strategicky položený trojúhelník České království, Lucemburské hrabství a Tyrolsko, které měli Lucemburkové po smrti Jindřicha Korutanského obdržet do správy, podpořené panstvím v severní Itálii. Navíc díky Tyrolskému a Lucemburskému území by ovládali cestu do Říma k císařské koruně.

Z počátku Jan nevystupoval sám za sebe, ale z pověření církve i císaře, čímž si získal jak guelfy, tak ghibeliny a vzhledem k nejasnostem a zmatku, který Janův příchod do Itálie obklopoval, se český král nesetkal s výraznějším odporem. Jednotlivá města se mu bez boje poddávala jedno za druhým. Na rozdíl od Jindřicha se o města, které mu byla svěřena do správy staral soustavně sám nebo prostřednictvím svého syna Karla, nikoliv pouhou jednorázovou reformou. Dalším úspěšným tahem se ukázal rozdílný přístup ve správě jednotlivých měst, což v mnoha případech zamezilo vzpourám a dalo Janovi čas upevnit své postavení v Itálii. Tím, že místa, kde byl výrazný a nepoddajný vládce přebral

pouze formálně a správu nechal v rukou původního držitele, oddálil nevoli vůči lucemburské nadvládě, které se projevila až roku 1332.

Itálie nesloužila Janovi jen jako strategicky položené bohaté území, ze kterého mohli plynout tučné zisky. Byla také vhodnou platformou pro řešení sporů s Ludvíkem Bavorským, ke kterým se kvapně schylovalo již koncem dvacátých let 13. stol..

Ačkoliv se snažil být zprvu nestranný a počínat si v jednání s guelfy a ghibeliny jako jeho otec, postupem času se Jan stále více přikláněl ke straně, která ho jako první žádala o příchod do Itálie, straně guelfské. Celkově vzato byla Janova italská politika spíše propapežská. Důvodem mohla být i přítomnost papežských vojsk pod vedením legáta Bertranda du Pojet, kterému se od počátku pobytu snažil Jan zavděčit. Jan se čím dál víc přikláněl na stranu kurie, což vyvrcholilo v otevřenou vojenskou i politickou spolupráci s Bertrandem du Pojet.

Díky obratné politice plné planých slibů, která byla Janovi dobře známa, neboť jí hojně prakticoval již od počátku své vlády a nástupu na český trůn, zajistil český král pozitivní přijetí, či alespoň toleranci k jeho politické činnosti v Itálii ze strany mocných té doby, tedy císaře Ludvíka IV., papeže Jana XXII. a francouzského krále Filipa VI.. Konec lucemburské signorie v severní a střední Itálii byl zapříčiněn lačností po moci a hamižností Italských pánů, kteří se nehodlali smířit s Lucemburskou nadvládou, která pobořila jejich plány na ovládnutí komun přilehlých jejich panstvím. Také rostoucí nevole lidu sehrála svou roli ve vojenské převaze protilucemburské ligy. Velkým problémem, stejně jako u císaře Jindřicha VII. byl nedostatek financí, který českého krále sužoval během pobytu v Itálii. U Jana však zpočátku nešlo o nákladné financování vojenského tažení, jako u jeho otce, nýbrž o zaplacení Janova rušného společenského života. Jan byl znám svým bujarým světským životem a rozhazovačností a bohatá italská města skýtala nejednu příležitost k slavnostem a radovánkám, kterým podlehl i Karel, když přišel jako mladík do Itálie. A dle

své vlastní výpovědi jich dosyta užíval.²⁷⁷ Zdírání obyvatel vysokými daněmi muselo dříve či později vyvrcholit v nepokoje, které nastaly koncem roku 1332.

Karlova politická zdatnost se na Apeninském poloostrově projevila již v jeho patnácti letech, kdy se ukázal jako schopný a rozvážný správce majetků jeho a jeho otce. Během Janovy nepřítomnosti v Itálii prokázal schopnost správy, samostatného rozhodování a vystupování v roli signora ve prospěch Lucemburků. Prožil zde první politické úspěchy a nabyl mnohých zkušeností, které mu byly k užitku i v následujících letech. Velmi brzy zjistil, že Itálie je místo hodné nejvyššího zájmu evropského panovníka. Ke konci třicátých let se na sever poloostrova uchýlil spíše z nouze, než ze zájmu. Nicméně i tehdy zde našel, i když pouze krátkodobě, zázemí, díky němuž mohl dále účinně rozvíjet své politické plány, jimiž prudce stoupal jeho panovnický věhlas.

Je vidět že postup ani jednoho z Lucemburků, nebyl pro udržení trvalého panství v Itálii účinný. Nepomohla ani mírová politika ani snaha zkrotit nepřátele bojem. Ačkoliv obyvatelé Itálie žádali příjezd panovníka, který by nastolil mír a ideální podmínky pro rozvoj obchodu, z kterého by profitovalo jak měšťanstvo, tak vládnoucí vrstva, v okamžiku příchodu vládce, který byl ochoten přijmout vládu nad Itálií celou, či nad jejími dílčími částmi, se vzedmul odpor proti nadvládě. Najednou nebyl vládce osvoboditel a mírotvůrce, ale uzurpátor mořící lid nespravedlivými daněmi a odebírající vládčům jejich právoplatná území. Strany a města, která proti sobě dlouhý čas válčila se bez zdlouhavých domluv a množství smluv velmi rychle spojily proti, zprvu vítanému, nyní vetřelci. Přesto byl lucemburský pobyt na území Itálie výhodný zúčastněné Lucemburky a nemalou měrou přispěl k rozvoji dynastie.

---

277 Karel IV.: *Vlastní životopis*. Kroniky doby Karlovi. Praha: Rudé právo, s. 26-27.

Seznam použité literatury:

Prameny:

Alighieri, D.: *O jediné vládě. Přeložil Bohumil Ryba*. 1. vydání. Praha: Melantrich, 1942,

Compagni, D.: *Florentské kroniky doby Dantovy*. Praha: Odeon, 1969,

Karel IV.: *Vlastní životopis. Kroniky doby Karlovi*. Praha: Rudé právo, 1987,

Petrarca, F.: *Listy velkým i malým tohoto světa*. Praha: Odeon, 1974,

Villani, G.: *Florentské kroniky doby Dantovy*. Praha: Odeon, 1969,

Villani, G.: *Villani's Chronicle*. London: Archibald Constable & Co., 1906,

Monografie:

Colling-Kerg, V.: *Les Relations entre la maison de Luxembourg et Venise aux XIV. en XV. siècles, Medioevo europeo: Giovanni e Carlo di Lussemburgo in Toscana (1331-1369)*, Lucca. 2002,

Bruni D'Arezzo, B.: *Nejstarší životopisy Dantovy*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1965

Franzen, A.: *Malé církevní dějiny*. Praha: zvon, 1995,

Kalista, Z.: *Císař Karel IV. a Dante Alighieri*. Napoli, 1963,

Kalista, Z.: *Karel IV. a Itálie*. Praha: Vyšehrad, 2004,

Kolektiv autor: *Oxfordský slovník světových dějin*. Praha: nakl. AV, 2005,

Macek, J.: *Cola di Rienzo*. Praha: Orbis, 1965,

Margue, M.: *Der Weg zur Kaiserkrone: der Romzug Heinrichs VII. in der Darstellung Erzbischof Balduins von Trier*. Kliomedia, 2009,

Mertl, Jan. *Z dějin politického myšlení*. 2. vydání. Praha: Orbis, 1943

Montanelli, I.: *Dante a jeho doba*. Praha: Odeon, 1981,

- Pauler, R.: *Die deutsche Könige und Italien im 14. Jahrhundert*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997,
- Pelikán, J. a kol.: *Slovník italských spisovatelů*. 1. vydání. Praha: Libri, 2004,
- Schneider, F.: *Kaiser Heinrich VII. Dantes Kaiser*. Stuttgart: Kohlhammer, 1940,
- Spěváček, J.: *Jan Lucemburský a jeho doba 1296-1346*. Praha: Svoboda, 1994,
- Spěváček, J.: *Král diplomat*. Praha: Panorama, 1982,
- Spěváček J.: *Karel IV., život a dílo 1316-1378*. Praha: Svoboda, 1979,
- Špička, J.: *Homo politicus*. Praha: Argo, 2010.
- Šusta, J.: *České dějiny dílu II. část 2., Král cizinec*. Praha: Jan Laichter, 1939,
- Šusta, J.: *Dvě knihy českých dějin, Kus středověké historie našeho kraje, Kniha druhá, Počátky Lucemburské 1308-1320*. Praha: Argo 2002,

Internetové zdroje:

http://it.wikipedia.org/wiki/Niccol%C3%B2_dei_Salimbeni

Akademické zdroje:

Johnson, K.: *Lucca in the signoria of Paolo Guinigi 1400-1430*. doktorská práce, university of north Texas, 2002,

Summary

Ve své diplomové práci se jsem se pokusil popsat politickou situaci v Itálii v první třetině 14. století se zaměřením na působení významných osobností Lucemburského rodu v této oblasti. Pro zpracování jsem zvolil léta 1308-1313, 1330-1333 a rok 1337. Zaměřil jsem se hlavně na osobu Jindřicha IV. Lucemburského, jeho nástup k moci, volbu říšským králem a následnou cestu za císařskou korunou. V práci rozebírám reformy, které Jindřich použil při správě Italských měst během cesty na Řím. Dále se zaměřuji na odezvu, kterou jeho působení vyvolávalo u příslušníků dvou hlavních politických směrů v Itálii, tedy u guelfů a ghibelinů, i u francouzského krále Filipa IV. a u papeže Klimenta V. pobývajících tou dobou v Avignonu. Dále se zaobírám pokusem českého krále Jana Lucemburského a jeho syna Karla o založení Lucemburské signorie na území Lombardie, Toskánska a Emilia Romagna a jejich neúspěšné snahy o udržení tohoto území pod Lucemburskou nadvládou. A Karlovo krátkodobým pokusem o získání území v severní Itálii v roce 1337. Opět se věnuji vlivu jejich působení na politiku měst zmíněných oblastí. Také se okrajově zaměřuji na vliv Jindřicha Lucemburského na spisovatele Danta Alighieriho a jeho dílo „De Monarchia“ s Jindřichovo tažením do Říma jako předlohou pro vznik tohoto díla.